Socialförsäkringsutskottets betänkande

1982/83:14

om samordningsfrågor inom det socialpolitiska bidragssystemet (prop. 1982/83:3)

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet *dels* proposition 1982/83:3 om samordningsfrågor inom det socialpolitiska bidragssystemet, *dels* motionerna 1982/83:31 (m) och 42 (s) som väckts med anledning av propositionen, *dels* tre motioner, 1982/83:294 (vpk), 929 (m) och 950 (fp), som väckts under den allmänna motionstiden vid föregående riksmöte *och dels* tre motioner 1982/83:353 (vpk), 1266 (m), 1270 (fp) (yrk. 2) och 1277 (s) som väckts under den allmänna motionstiden i år.

Propositionen innehåller förslag till olika åtgärder som är avsedda att göra det socialpolitiska bidragssystemet enklare, överskådligare och mer lätthanterligt. Förslagen är dels avsedda att genomföras omedelbart, dels att ange inriktningen av utredningsarbetet inom det socialpolitiska bidragssystemet. Målsättningen för detta arbete skall vara ett mer heltäckande socialförsäkringssystem än f. n.

Mot denna bakgrund betonas i propositionen att det föreligger ett *starkt behov av en ökad samordning* och förenkling inom det socialpolitiska bidragssystemet.

När det gäller den allmänna inriktningen av det framtida bidragssystemet anges att framför allt samhällsekonomiska skäl talar mot att omvandla det nuvarande socialpolitiska bidragssystemet till ett generellt system med en allmän minimigaranti. I stället bör bidragssystemet vara differentierat med möjlighet för samhället att styra stödet till dem som bäst behöver det. Det framhålls dock att bidragssystemet bör inriktas mot en enhetligare syn på stödbehov och bidragsrätt.

Det fortsatta utredningsarbetet föreslås bli inriktat på ett genomförande av *en allmän socialförsäkring* där möjligheterna prövas att samordna närliggande bidragsregler. Så långt möjligt bör enhetliga bidragsvillkor och en sammanhållen författningsreglering eftersträvas. Den modell till en allmän socialförsäkring som socialpolitiska samordningsutredningen har lagt fram anses därvid innebära en ändamålsenlig uppdelning och strukturering av bidragssystemet. Ställning till vilka grenar av bidragssystemet som skall ingå får tas efter hand.

I fråga om *genomförandet* framhålls att en omläggning av det nuvarande bidragssystemet inte kan ske i ett slag utan måste ske etappvis på grundval av ett fortsatt utredningsarbete.

I propositionen diskuteras också *riktlinjer för det fortsatta utredningsarbe-*

tet vad gäller vissa områden, nämligen frågor om personkretsen, familjetillhörighet (framför allt vuxnas familjetillhörighet, dvs. samboendebegreppet), inkomstbegrepp och administration.

Inom vissa områden föreslås *lagändringar* som skall träda i kraft den 1 januari 1983. Sålunda föreslås en utvidgad skyldighet för försäkringskassorna att meddela provisoriska beslut i ärenden som inte kan slutligt avgöras utan betydande dröjsmål. Vidare föreslås mer generella och enklare regler om sammanträffande av förmåner. Ett annat förslag är att delpension skall inräknas i underlaget för en egenlivränta vid arbetsskada. Slutligen föreslås ökade möjligheter till kvittning mellan olika bidrag i sådana fall då återbetalningsskyldighet föreligger.

Utskottet behandlar under avsnittet Utgångspunkter för ett fortsatt samordningsarbete motion 1982/83:42 av Sven Aspling m. fl. I motionen vänder sig motionärerna mot uttalanden i propositionen om bl. a. att det fortsatta utredningsarbetet måste anpassas till de utgångspunkter för besparingsarbetet inom det socialpolitiska bidragssystemet som den dåvarande borgerliga majoriteten i riksdagen antagit år 1981. Utskottet ansluter sig till motionärernas uppfattning att det fortsatta arbetet måste bedrivas från de utgångspunkter som varit av grundläggande betydelse för den principiella utformningen av den svenska socialpolitiken och avvisar den inriktning av den framtida socialpolitiken som förespråkas i propositionen.

Såvitt gäller riktlinjer i övrigt för det fortsatta samordningarbetet ansluter sig utskottet i stora delar till propositionen men för fram ytterligare synpunkter i frågan. Utskottet förordar att en översyn företas av arbetsskadeförsäkringen.

Utskottets moderata ledamöter reserverar sig beträffande såväl inriktningen av socialpolitiken som riktlinjerna för det fortsatta samordningsarbetet. I reservationen tillstyrks vidare bifall till motion 1982/83:1266. Med anledning av motionerna 1982/83:31 och 1982/83:1270 begärs tillkännagivande till regeringen (res. 1).

Centerpartiets ledamöter ansluter sig till den inriktning av socialpolitiken som förordats i propositionen (res. 2). Beträffande en översyn av arbetsskadeförsäkringen har de avgett ett särskilt yttrande.

Under avsnittet Samordningsfrågor inom gällande bidragssystem behandlar utskottet de i propositionen framlagda lagförslagen. Utskottet gör vissa avvikelser från förslagen. Samtidigt förordar utskottet att en översyn genomförs beträffande vilka förutsättningar som bör gälla för avräkning av förmåner. Utskottet föreslår att lagändringarna träder i kraft den 1 juli 1983.

Propositionen

I proposition 1982/83:3 har regeringen (socialdepartementet) föreslagit riksdagen att

dels godkänna de riktlinjer för det fortsatta utredningsarbetet med en samordning inom det socialpolitiska bidragssystemet som förordats i propositionen,

dels anta i propositionen framlagt förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
3. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
4. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
5. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
6. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd.

Utskottet har inhämtat yttrande från socialutskottet över lagförslagen 1 och 2. Vidare har utskottet inhämtat yttrande från arbetsmarknadsutskottet över lagförslagen 5 och 6. Yttrandena återfinns som bilagorna 1 och 2 till betänkandet.

De i propositionen intagna lagförslagen är följande.

1 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring[1]

dels att 16 kap. 3 § och 17 kap. 4 § skall upphöra att gälla,

dels att 16 kap. 5 §, 17 kap. 1 § samt 20 kap. 4 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att 17 kap. skall flyttas till sjätte avdelningen,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 20 kap. 2 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 kap.	
3 §	
Då skäl föreligga därtill må pension beviljas för tid intill dess slutligt beslut fattats. För sådan pension må föreskrivas särskilda grunder och villkor.	
Förekommer anledning att pension bör indragas eller minskas, må förordnas, att pensionen för tid intill dess slutligt beslut fattats skall indragas eller utgå med lägre belopp.	
5 §[2]	
Ålderspension utgår från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år eller, om han önskar att pensionen skall börja utgå tidigare eller senare, från och med den månad som angives i pensionsansökningen.	
Förtidspension, barntillägg, handikappersättning och vårdbidrag utgå från och med den månad, varunder rätt till förmånen inträtt. I fall som avses i 1 § andra stycket utgår dock förtidspension från och med månaden näst efter den, då beslutet om pension meddelats.	
Familjepension utgår från och med den månad då den försäkrade avlidit eller, om han vid sin död åtnjöt ålderspension eller förtidspension, från och med månaden näst efter den, varunder dödsfallet inträffat.	
Inträder rätt till ålderspension eller familjepension vid annan tidpunkt än som åsyftas i första och tredje styckena, utgår pensionen från och med den månad, varunder rätten inträtt.	
Pension må ej utgå för längre tid tillbaka än tre månader eller, såvitt gäller barnpension, två år före ansökningsmånaden.	
Vid utbetalning av folkpension för förfluten tid till försäkrad, vars make uppbär folkpension, skall pensionen så minskas, att det sammanlagda beloppet för båda makarna motsva-	

[1] Lagen omtryckt 1982:120.
[2] Senaste lydelse 1979:127.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
rar vad som skall utgå enligt 6 kap. 2 § eller 7 kap. 4 §.	
Från det belopp som först förfaller till betalning efter beslut om barnpension enligt 8 kap. 5 § skall avdragas vad som enligt 9 kap. 1 § utbetalats i barntillägg för den tid som pensionsbeloppet avser utöver vad som skulle ha utgått om pensionsbeslutet förelegat vid utbetalningen av barntillägget. På motsvarande sätt skall avdrag göras från barnpension enligt 14 kap. 4 § för vad som utbetalats med för högt belopp i änkepension enligt 14 kap. 2 §.	
17 kap. 1 §[3]	
Det pensionsbelopp som först förfaller till betalning sedan förtidspension beviljats, skall minskas med den sjukpenning den försäkrade har rätt till enligt denna lag i den mån pension och sjukpenning belöper på samma månad. En sådan minskning skall ske även med sjukpenning som utgår enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande. Beviljas förtidspensionen att utgå i omedelbar anslutning till sjukbidrag, skall minskningen dock göras endast på det belopp, varmed pensionen i anledning av ytterligare nedsättning av den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom förvärvsarbete överstiger sjukbidraget. I första hand minskas folkpensionen. Vad i detta stycke föreskrivs om minskning av pensionen då sjukpenning har utgått gäller även när dagpenning enligt 16 § arbetsmarknadskungörelsen (1966:368) och särskilt vuxenstudiebidrag enligt 7 kap. studiestödslagen (1973:349) har utgått.	*Har en ersättning enligt denna lag eller enligt en annan författning betalats ut av en allmän försäkringskassa eller en erkänd arbetslöshetskassa och beviljas senare en annan ersättning retroaktivt för samma tid som den tidigare utbetalade ersättningen, skall den retroaktiva ersättningen minskas. Minskningen skall ske med det belopp som överstiger vad som skulle ha utgetts om beslut om båda ersättningarna hade förelegat samtidigt.*
Om den omprövning som skall ske	*Om en försäkrad i väsentlig mån har fått sin försörjning genom socialbidrag enligt 6 § socialtjänstlagen (1980:620) får socialnämnden från försäkringskassan uppbära retroaktivt beviljad periodisk ersättning enligt denna lag, till den del den motsvarar vad socialnämnden har betalat ut till den försäkrades samt hans makes och minderåriga barns försörjning för den tid som den retroaktiva ersättningen avser.*
	I fråga om minskning av pension då livränta utgår enligt äldre lagstiftning om yrkesskador gäller 2 §.

[3] Senaste lydelse 1981:692.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

enligt 3 kap. 5 § första stycket b) har lett till att den försäkrade även efter det att pensionen beviljats är berättigad att vid sjukdom uppbära sjukpenning, skall för dag, då hel sjukpenning utgivits, sjukpenningen föranleda minskning av pensionen endast i den mån den överstiger vad som skulle ha utgått om sjukdomsfallet inträffat efter det pensionen beviljats.

Vad som sägs i första och andra styckena gäller i tillämpliga delar beträffande belopp som förtidspensionen ökas med, om den försäkrades förmåga eller möjlighet att få inkomst genom förvärvsarbete ytterligare nedsätts.

4 §[4]

Har pensionsberättigad i väsentlig mån erhållit sin försörjning av allmänna medel, må den myndighet som tillhandahållit försörjningen uppbära sådan del av pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslut om pension som motsvarar vad myndigheten visar sig ha utgivit för den pensionsberättigade samt hans makes och minderåriga barns försörjning för den tid som pensionsbeloppet avser.

Från det belopp som först förfaller till betalning efter beslut om barnpension enligt 8 kap. 5 § skall avdragas vad som enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott utbetalats i bidragsförskott för den tid som pensionsbeloppet avser utöver vad som skulle ha utgått om pensionsbeslutet förelegat vid utbetalningen av bidragsförskottet.

Har livränta som utgår enligt eller eljest bestämts med tillämpning av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring utgivits till någon som beviljas pension enligt denna lag, skall från det pensionsbelopp som först förfaller till betalning avdragas vad

[4] Senaste lydelse 1979:127.

Nuvarande lydelse

som utgivits i livränta utöver vad som skulle ha utgått om pensionsbeslutet förelegat vid utbetalningen av livräntan.

Har pensionsberättigad uppburit dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd, skall det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslut om ålderspension eller förtidspension minskas med den del av arbetslöshetsstödet, som visas ha utgivits för tid som pensionsbeloppet avser, utöver vad som skulle ha utgått om pensionsbeslutet förelegat vid utbetalningen av stödet. Vad nu sagts skall, när kontant arbetsmarknadsstöd utgått, gälla även efter beslut om änkepension.

Har delpension enligt lagen (1975:380) om delpensionsförsäkring utgått till någon som beviljas ålderspension eller förtidspension enligt denna lag, skall det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslutet minskas med delpensionsbelopp som avser samma tid som ålders- eller förtidspensionen.

Vad i denna paragraf föreskrives skall äga motsvarande tillämpning vid beslut om ökning av pension eller upphävande av förordnande som avses i 16 kap. 3 § andra stycket.

Föreslagen lydelse

20 kap.

2 a §

Om det inte utan betydande dröjsmål kan avgöras om rätt till ersättning föreligger enligt denna lag, men det finns sannolika skäl för att sådan rätt föreligger, skall försäkringskassan besluta att ersättning skall betalas ut med ett skäligt belopp om detta är av väsentlig betydelse för den försäkrade. Detsamma gäller om det står klart att rätt till ersättning föreligger men ersättningens belopp inte kan bestämmas utan betydande dröjsmål.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

För sådan ersättning får föreskrivas särskilda villkor.

Om det senare bestäms att ersättning inte skall utges eller skall utges med lägre belopp är den försäkrade inte skyldig att betala tillbaka utbetalad ersättning i andra fall än som anges i 4 §.

Finns det sannolika skäl att dra in eller minska en ersättning, kan försäkringskassan besluta att ersättningen skall hållas inne eller utges med lägre belopp till dess slutligt beslut fattas.

I ärenden som skall avgöras av pensionsdelegation eller försäkringsnämnd får beslut enligt första och tredje styckena fattas av föredraganden eller av någon annan tjänsteman i försäkringskassan, om delegationen eller nämnden gett ett sådant bemyndigande.

4 §[1]

Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet eller på annat sätt förorsakat att ersättning utgått obehörigen eller med för högt belopp, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit ersättning och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad som för mycket utbetalats, om inte i särskilt fall anledning föreligger att helt eller delvis efterge återbetalningsskyldigheten.

Har återbetalningsskyldighet ålagts någon enligt första stycket, får vid senare utbetalning till honom i avräkning på vad som för mycket utgått innehållas ett skäligt belopp. Avdrag på tilläggspension får även göras för obetald egenavgift för tilläggspension, om enligt 11 kap. 6 § första stycket pensionspoäng som svarar mot avgiften tillgodoräknats den försäkrade för det år som avgiften avser oavsett att avgiften inte erlagts.

Avdrag på en ersättning enligt denna lag får vidare göras om någon av en allmän försäkringskassa eller en försäkringsdomstol har ålagts återbetalningsskyldighet för en ersättning som har utgetts på grund av en annan författning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

Vad som i 17 kap. 1 § sägs om socialbidrag enligt 6 § socialtjänstlagen (1980:620) skall också tillämpas i fråga om motsvarande ersättningar enligt äldre lagstiftning.

[1] Senaste lydelse 1981:692.

2 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring[1]

dels att 6 kap. 1 och 7 §§ samt 8 kap. 3 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 4 kap. 8 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	4 kap.
	8 §
	I livränteunderlaget skall inräknas delpension enligt lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring, om pensionen utgick vid den tidpunkt från vilken livräntan skall utges och upphör när livräntan börjar utges.
	6 kap.
	1 §[2]
Är någon som har rätt till livränta enligt 4 eller 5 kap. samtidigt berättigad till folkpension eller tilläggspension i form av förtidspension eller familjepension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring med anledning av den inkomstförlust som har föranlett livräntan, utgår livräntan endast i den mån den överstiger pensionen.	
	Utgår delpension till någon som är berättigad till livränta enligt 4 kap. skall livräntan utgå endast i den mån den överstiger pensionen om pensionen och livräntan avser samma inkomstförlust.
Livränta enligt 5 kap. till änka eller kvinna som avses i 5 kap. 6 § utgår från och med den månad under vilken hon fyller 65 år endast i den mån hon ej har rätt till folkpension i form av ålderspension och tilläggspension i form av änkepension med belopp som motsvarar en livränta som är beräknad på 65 procent av livränteunderlaget enligt 5 kap. 2 §. Bestämmelserna i 4 kap. 4 § tredje stycket har därvid motsvarande tillämpning.	
Första stycket gäller även i fråga om pension som enligt utländskt system för social trygghet utgår med anledning av arbetsskadan.	
Om den försäkrade till följd av underlåten avgiftsbetalning ej har tillgodoräknats pensionspoäng enligt 11 kap. 6 § lagen om allmän försäkring för år efter det då arbetsskadan har inträffat, skall vid tillämpning av denna paragraf och 4 kap. 4 § hänsyn tas till den tilläggspension som skulle ha utgått om avgift hade erlagts.	
	7 §
Bestämmelserna i 10 kap. 4 §, 16 kap. 11 § och 20 kap. 3–7 §§ lagen	Bestämmelserna i 10 kap. 4 §, 16 kap. 11 §, *17 kap. 1 §* och 20 kap.

[1] Lagen omtryckt 1977:264.
[2] Senaste lydelse 1981:693.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
(1962:381) om allmän försäkring om förmåner som sammanträffar, indragning och nedsättning av ersättning i vissa fall, återbetalningsskyldighet, preskription, utmätningsförbud och rätt till skadestånd *har motsvarande tillämpning* i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen.	3–7 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om sammanträffande av förmåner, indragning och nedsättning av ersättning i vissa fall, återbetalningsskyldighet, preskription, utmätningsförbud och rätt till skadestånd *tillämpas även* i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen.

8 kap.
3 §

Allmän försäkringskassa som avses i 2 § skall så snart det kan ske bestämma den ersättning som skall betalas ut. Beträffande ersättning till arbetstagare hos staten gäller särskilda bestämmelser som meddelas av regeringen.

Kan det icke utan tidsutdräkt avgöras om ersättning bör utgå men föreligger sannolika skäl till det, skall ersättning betalas för tid intill dess slutligt beslut har fattats. Kan ej belopp som skall utgå som sjukpenning eller livränta bestämmas, betalas skäligt belopp. Återbetalningsskyldighet föreligger ej, om det sedermera bestämmes att ersättning ej skall utgå eller utgå med lägre belopp.	*Bestämmelsen i 20 kap. 2 a § lagen (1962:381) om allmän försäkring om förordnande till dess slutligt beslut kan fattas gäller även i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen.*

Beslut som meddelas enligt denna lag länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat föreskrives i beslutet eller bestämmes av myndighet som har att pröva beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

Vad som sägs om delpension enligt lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring skall tillämpas även i fråga om delpension enligt äldre bestämmelser.

3 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 11 och 12 §§ lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

11 §[2]

Barnbidrag utbetalas kvartalsvis genom riksförsäkringsverket. Det kvartalsbelopp som skall utbetalas i barnbidrag eller flerbarnstillägg avrundas till närmast högre hela krontal. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om sättet och tiden för utbetalningen.

Har barnbidrag ej utbetalats före utgången av året näst efter det, till vilket bidraget hänför sig, föreligger ej längre rätt till bidraget, såvida ej den bidragsberättigade inom nämnda tid hos allmän försäkringskassa gjort gällande rätt till bidraget.

Har barnbidraget ej lyfts före utgången av året näst efter det, under vilket bidraget förfallit till betalning, skall bidraget vara förverkat.

Bestämmelsen i 20 kap. 2 a § lagen (1962:381) om allmän försäkring om förordnande till dess slutligt beslut kan fattas gäller även i ärenden enligt denna lag.

12 §

Har någon genom oriktiga uppgifter eller annorledes förorsakat att allmänt barnbidrag för visst barn obehörigen utgått eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit sådant bidrag och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej i särskilt fall allmän försäkringskassa finner anledning föreligga att helt eller delvis eftergiva återbetalningsskyldighet.

Har återbetalningsskyldighet ålagts någon enligt första stycket, *må* vid senare utbetalning till honom i avräkning *å vad för mycket* utgått innehållas skäligt belopp.

Om någon har ålagts återbetalningsskyldighet *får* vid senare utbetalning till honom innehållas *ett* skäligt belopp i avräkning *på vad som har* utgått *med för högt belopp. Avräkning på allmänt barnbidrag får vidare göras om någon av en allmän försäkringskassa har ålagts återbetalningsskyldighet för en ersättning som har utgetts på grund av en annan författning.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

[1] Lagen omtryckt 1973:449.
[2] Senaste lydelse 1981:702.

4 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott

Härigenom föreskrivs att 5, 13 och 22 §§ lagen (1964:143) om bidragsförskott[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

5 §

Frågor om bidragsförskott handhavas av riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

Beslut om bidragsförskott fattas av den allmänna försäkringskassa hos vilken barnets vårdnadshavare är inskriven eller skulle ha varit inskriven om han uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Finnes ej försäkringskassa enligt vad i andra stycket sägs fattas beslut om bidragsförskott av den kassa hos vilken barnet är inskrivet eller skulle ha varit inskrivet om det uppfyllt det nämnda åldersvillkoret.

Bestämmelsen i 20 kap. 2 a § lagen (1962:381) om allmän försäkring om förordnande till dess slutligt beslut kan fattas gäller även i ärenden enligt denna lag.

13 §

Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra honom åliggande anmälningsskyldighet eller annorledes förorsakat att bidragsförskott utgått obehörigen eller med för högt belopp, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit bidragsförskott och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej försäkringskassan finner anledning att helt eller delvis eftergiva återbetalningsskyldighet.

Har återbetalningsskyldighet ålagts någon *enligt första stycket, må vid senare utbetalning till honom i avräkning å vad för mycket* utgått innehållas skäligt belopp.

Om någon har ålagts återbetalningsskyldighet, *får* vid senare utbetalning till honom innehållas *ett* skäligt belopp i avräkning *på vad som har* utgått *med för högt belopp. Avräkning på bidragsförskott får vidare göras om någon av en allmän försäkringskassa har ålagts återbetalningsskyldighet för en ersättning som har utgetts på grund av en annan författning.*

22 §[2]

Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot allmän försäkringskassas och försäkringsrätts beslut *ha* mot-

Bestämmelserna i *17 kap. 1 §* och 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om *sammanträffande av förmåner*, ändring av beslut samt talan mot allmän försäk-

[1] Lagen omtryckt 1976:277.
[2] Senaste lydelse 1978:35.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
svarande tillämpning i ärende enligt denna lag.	ringskassas och försäkringsrätts beslut *har* motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag.

Beslut av allmän försäkringskassa eller försäkringsrätt länder till omedelbar efterrättelse, om ej annorlunda förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

5 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 37 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	37 §
Beträffande minskning *i vissa fall av pension* med utgiven dagpenning gäller föreskrifterna i 17 kap. *4 § andra stycket* lagen (1962:381) om allmän försäkring.	Beträffande minskning *av vissa ersättningar* med utgiven dagpenning gäller föreskrifterna i 17 kap. *1 §* lagen (1962:381) om allmän försäkring *och 6 kap. 7 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

6 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

Härigenom föreskrivs att 36 och 38 §§ lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	36 §

Har någon genom oriktig uppgift eller genom underlåtenhet att fullgöra honom åvilande uppgifts- eller anmälningsskyldighet eller på annat sätt orsakat att kontant arbetsmarknadsstöd utgått obehörigen eller med för högt belopp eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit sådant stöd och har han skäligen bort inse detta, skall det som betalats ut för mycket återbetalas, om ej i särskilt fall anledning föreligger att helt eller delvis efterge återbetalningsskyldighet.

Har återbetalningsskyldighet ålagts någon *enligt första stycket*, får vid senare utbetalning till honom skäligt belopp innehållas i avräkning	*Om* någon har ålagts återbetalningsskyldighet, får vid *en* senare utbetalning *ett* skäligt belopp innehållas i avräkning på vad som har

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
på vad som betalats ut för mycket.	betalats ut för mycket. *Avräkning på en ersättning enligt denna lag får vidare göras om någon av en allmän försäkringskassa har ålagts återbetalningsskyldighet för en ersättning som har utgetts enligt en annan författning.*
	38 §
Beträffande minskning *i vissa fall av pension* med utgiven ersättning enligt denna lag gäller föreskrifterna i 17 kap. *4 § andra stycket* lagen (1962:381) om allmän försäkring.	Beträffande minskning *av vissa ersättningar* med utgiven ersättning enligt denna lag gäller föreskrifterna i 17 kap. *1 §* lagen (1962:381) om allmän försäkring *och 6 kap. 7 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av propositionen

I motion 1982/83:31 av Görel Bohlin (m) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär kompletterande utredning beträffande samordning och harmonisering av socialförsäkringsadministrationen i anslutning till samordningen av de olika bidragen,

2. att riksdagen hos regeringen begär utredning beträffande socialförsäkringens finansiering i syfte att uppnå sänkta kostnader.

I motion 1982/83:42 av Sven Aspling m. fl. (s) hemställs

1. att riksdagen avslår de i propositionen föreslagna riktlinjerna för det fortsatta utredningsarbetet med en samordning inom det socialpolitiska bidragssystemet,

2. att riksdagen vid behandlingen av lagförslagen i propositionen beaktar de oklarheter som påtalats i motionen.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1981/82

I motion 1981/82:294 (motivering i 293) av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen uttalar som sin mening att sociala förmåner skall utgå oavsett arbetstidens längd och att riksdagen i enlighet härmed hos regeringen begär förslag om ändring i tillämpliga lagar.

I motion 1981/82:929 av Görel Bohlin (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär utredning och översyn av lagstiftningen så att rätt till kvittning i större utsträckning blir möjlig mellan förmåner där försäkringskassorna har att fatta beslut om återkrav.

I motion 1981/82:950 av Kerstin Sandborg (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring i lagen om allmän försäkring i enlighet med vad som anförs i motionen.

I samband med propositionen väcktes också motion 1982/83:43 av Göthe Knutson (m). Motionen behandlas i SfU 1982/83:15.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1982/83

I motion 1982/83:353 (motivering i 352) av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen uttalar som sin mening att sociala förmåner skall utgå oavsett arbetstidens längd och att riksdagen härmed hos regeringen begär förslag om ändring i tillämpliga lagar.

I motion 1982/83:1266 av Margareta Gard (m) och Siri Häggmark (m) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till sådan ändring av lagen om arbetsskadeförsäkring (LAF) och lagen om statligt personskadeskydd (LSP) att den s. k. samordningstiden förlängs från nittio dagar till ett år.

I motion 1982/83:1270 (yrk. 2) av Eric Hägelmark (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en plan för att förenkla och samordna samhällets sociala trygghetssystem bör utarbetas.

I motion 1982/83:1277 av Lars-Erik Lövdén m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om införandet av ett socialförsäkringstillägg.

Utskottet har berett socialutskottet tillfälle avge yttrande även över motionerna 1981/82:929 och 1982/83:42. Vidare har arbetsmarknadsutskottet beretts tillfälle avge yttrande även över motion 1981/82:294 såvitt avser förmåner vid arbetslöshet och motion 1982/83:42 (se bil. 1 och 2). Utskottet har vidare inhämtat yttrande över motion 1981/82:950 från riksförsäkringsverket och Försäkringskasseförbundet.

Utskottet

Inledning

Uppbyggnaden av det socialpolitiska bidragssystemet har skett genom ett stegvis reformarbete under 1900-talet. Socialförsäkringen har utformats som ett generellt försäkringssystem med en alltmer ökad tyngdpunkt på inkomstrelaterade ersättningar, som kompletteras av grund- eller garantibidrag och inkomstprövade bidrag. Bidragsbestämmelserna återfinns förutom i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) i ett stort antal lagar och förordningar, vars utformning starkt varierar. Rätten till ersättning är rikt differentierad och styrs av olika grundvillkor för skilda behovssituationer. Inom AFL har dock en betydande författningsmässig och administrativ samordning kunnat genomföras såvitt gäller huvuddelen av socialförsäkringssystemet.

Krav på en ökad samordning av de olika försäkrings- och bidragsförfattningarna framfördes motionsledes i slutet av 1960- och början av 1970-talen. Samtidigt härmed restes krav om införande av någon form av ett allmänt grundstöd utformat som en negativ skatt eller en garanterad minimiinkomst. År 1972 tillsattes inom socialdepartementet den socialpolitiska bidragsutredningen, som skulle göra en kartläggning av bidragssystemet för att klarlägga brister i samordningen av olika bidragsformer. Utredningen redovisade sitt uppdrag år 1975 i en rapport Ds 1975:4, Kartläggning av samordningsfrågor i det socialpolitiska bidragssystemet. Redan dessförinnan hade riksdagen på förslag av socialförsäkringsutskottet (SfU 1974:36) begärt att en parlamentarisk utredning skulle tillsättas med uppgift att utreda behovet av en samordning av olika bidragsformer. Utredningen tillsattes år 1975, och grundvalen för utredningens direktiv utgjordes av det material som den socialpolitiska bidragsutredningen redovisat beträffande brister i samordningen inom bidragssystemet och det fortsatta utredningsarbete som

förordats i skilda hänseenden. I direktiven underströks att den parlamentariska utredningen, som antog namnet socialpolitiska samordningsutredningen, skulle bedriva sitt arbete med utgångspunkt i den totala resursfördelning och den huvudsakliga fördelning mellan de olika områdena som var fastställd av statsmakterna. Målsättningen skulle vara att klarlägga hur långt det socialpolitiska bidragssystemet kunde samordnas i en allmän socialförsäkring.

I betänkandet SOU 1979:94, En allmän socialförsäkring, lade utredningen fram olika förslag i syfte att göra det ekonomiska trygghetssystemet enklare och överskådligare. I enlighet med sina direktiv byggde utredningen enhälligt sina förslag på en vidareutveckling av det ekonomiska trygghetssystemet efter traditionella linjer i svensk socialpolitik. Utredningen avvisade olika förslag till generell minimigaranti, eftersom ett sådant stöd i princip skulle bli villkorslöst. Samordningen borde enligt utredningen baseras på nuvarande försäkringssystem med en bättre inbördes anpassning av bidragen. Systemet borde vidare göras enklare och överskådligare och reglerna utformas så att bidragen smidigt kan anpassas till förändrade stödbehov. Samordningen borde, inom ramen för bidragens sociala inriktning, bygga på en helhetssyn. Utvecklingen borde inriktas mot en allmän socialförsäkring som i princip täcker samtliga socialpolitiska stödanordningar och de behovssituationer dessa innefattar. Som mål för en successiv vidareutveckling av bidragssystemet presenterade utredningen en principmodell till en allmän socialförsäkring som innefattar i stort sett samtliga nuvarande socialpolitiska kontantförmåner. Utredningen framhöll därvid att om en sådan allmän socialförsäkring infördes blev det möjligt att komma till rätta med problem som återkommer inom nästan alla förmånsslag. Om man gör fler villkor gemensamma för bidragen, om olikheter i nivån utjämnas och om administrationen sammanförs så förenklas trygghetssystemet samtidigt som man motverkar luckor och överlappande förmåner. Utredningen underströk samtidigt att en ökad enhetlighet beträffande nivåer delvis ändrade bidragens inriktning och också torde bli kostnadskrävande. Det var emellertid inte dess uppgift att föreslå sådana reformer utan dessa frågor torde prövas i vederbörlig ordning och reformer grundas på särskilda politiska beslut. Utredningens principmodell till en allmän socialförsäkring, som utgick från nuvarande stödformers huvudsakliga inriktning, möjliggjorde emellertid en fortsatt harmonisering av bidragssystemet.

Flertalet remissinstanser har framhållit behovet av ökad samordning inom det socialpolitiska bidragssystemet och anslutit sig till utredningens allmänna synpunkter på inriktningen av det fortsatta samordningsarbetet. Några remissinstanser har dock efterlyst ett ställningstagande till målsättningen med bidragssystemet och menat att utredningen alltför mycket beaktat den administrativa samordningen. Kritik har också framförts mot att utredningen varit alltför bunden till nuvarande system.

Utgångspunkter för ett fortsatt samordningsarbete

I propositionen framhåller dåvarande socialminister Karin Söder att det finns ett klart behov av samordning såväl inom det socialpolitiska bidragssystemet som mellan detta och övriga system. Utredningsarbetet kommer emellertid att bli omfattande, och man är därför hänvisad till ett successivt förändringsarbete under en relativt lång övergångsperiod. Detta arbete måste, fortsätter Karin Söder, anpassas till de utgångspunkter för besparingsarbetet inom det socialpolitiska bidragssystemet som riksdagen antagit år 1981 (prop. 1980/81:150, FiU 1980/81:40, rskr 420) och som bl. a. innebär att vissa delar av det socialpolitiska bidragssystemet bör göras mer selektivt inriktade och att inslaget av självrisk i socialförsäkringen bör ökas. En samordning får inte leda till ytterligare utgiftsåtaganden, utan tonvikten bör läggas på åtgärder som genom enhetligare uppbyggnad och enklare regler gör systemet mer rationellt och överskådligt. Systemet bör, anser hon, vara uppbyggt så att det kan anpassas till variationer i den ekonomiska utvecklingen, och inslagen av automatik i kostnadsutvecklingen bör uppmärksammas i det fortsatta arbetet. De principiella övervägandena i propositionen skall ses som ett förslag till uppläggning av ett långsiktigt samordningsarbete. Rationaliseringsvinsterna i detta arbete bör kunna bidra till besparingar, varför det är angeläget att sätta i gång arbetet på samordning och förenkling. Härigenom blir det lättare att styra bidragen till de mest utsatta grupperna. Karin Söder avvisar i likhet med utredningen ett bidragssystem med någon form av allmän minimigaranti. Bidragssystemet bör enligt hennes mening även i fortsättningen vara anknutet till vissa bestämda behovssituationer, varvid det i enlighet med riksdagens uttalanden mot bakgrund av det samhällsekonomiska läget bör göras mer selektivt inriktat och det kontanta stödet styras till grupper eller personer med särskilda behov.

I motion 1982/83:42 av Sven Aspling m. fl. erinras om att den snäva synen på socialpolitiken som ett stöd enbart i nödsituationer tidigt fick ge vika för en socialpolitik för hela folket. Målet blev att genom socialpolitiken åstadkomma en inkomstutjämning och en i övrigt rättvis fördelning. Välfärdspolitiken byggdes upp som ett generellt försäkringssystem och fick därigenom en social förändringskraft som ett selektivt system saknar. Principen om ersättning för huvuddelen av inkomstbortfallet vid t. ex. sjukdom, handikapp och på ålderdomen blev av grundläggande betydelse. Motionärerna erinrar om att socialdemokraterna motsatt sig de nedskärningar av förmåner i det socialpolitiska trygghetssystemet som den dåvarande borgerliga regeringen inledde år 1980, och de avvisar den selektiva politik som förespråkas i propositionen. En sådan politik skulle, anför de, leda till en helt förändrad roll för samhällets socialpolitik. I stället bör, enligt motionärerna, socialpolitiken även i fortsättningen utvecklas som ett generellt välfärdssystem för hela befolkningen. Motionärerna konstaterar

också att, trots att propositionen tar upp en rad principiellt viktiga frågor till diskussion, läggs några konkreta förslag inte fram med hänvisning till behovet av utredningsarbete. Motionärerna finner det föga meningsfullt att nu ta ställning till propositionens allmänt hållna riktlinjer, vars inriktning och utformning kan komma att i väsentlig grad påverkas av fortsatt utredningsarbete. Det fortsatta arbetet med att samordna och förenkla det socialpolitiska bidragssystemet måste, anför motionärerna, bedrivas från de utgångspunkter som varit av grundläggande betydelse för den principiella utformningen av den svenska socialpolitiken, och motionärerna förutsätter att dessa principer blir vägledande för det kommande lagstiftningsarbetet på området. Motionärerna yrkar sålunda avslag på propositionens ovannämnda förslag till riktlinjer för det fortsatta samordningsarbetet. Såvitt gäller ställningstagandet i propositionen mot någon form av allmän minimigaranti noterar dock motionärerna att det utredningsarbete som föregått propositionen numera visat på det orealistiska i denna tanke.

Det är enligt utskottets mening väsentligt att riktlinjer för ett samordningsarbete inom det socialpolitiska fältet förankras i en klar målsättning för socialpolitiken. Såväl utredningsdirektiven som socialpolitiska samordningsutredningens förslag till samordningsåtgärder vilar på samma målsättning som gällt för uppbyggnaden av nuvarande socialpolitiska bidragssystem. Såvitt gäller propositionens resonemang i mera konkreta avsnitt synes detta också ha nuvarande system och samordningsutredningens förslag som utgångspunkt. Samtidigt innehåller främst det inledande avsnittet i propositionen allmänna uttalanden som, om de följdes upp av politiska beslut, skulle radikalt förändra bidragssystemets struktur och inriktning och även försvåra samordningen mellan bidragssystemen. I propositionen förespråkas t. ex. ökad selektivitet i bidragssystemet. Ett selektivt system minskar emellertid förutsättningarna för en samordning av bidragen och också förutsättningarna för att skapa ett heltäckande system. Med de nämnda uttalandena i propositionen har enligt utskottets mening grunden för klargörande riktlinjer för det fortsatta arbetet med att tekniskt, juridiskt och administrativt samordna bidragssystemet ryckts undan. Utskottet måste ifrågasätta det meningsfulla med att lägga fram en proposition som syftar till ökad samordning mellan olika slag av bidrag, samtidigt som en allmänt ändrad inriktning av bidragssystemet förordas, utan att några konkreta förslag eller ens en antydan om bidragens framtida konstruktion ges.

Motionärerna har understrukit att det fortsatta arbetet med att samordna och förenkla det socialpolitiska bidragssystemet måste bedrivas från de utgångspunkter som varit av grundläggande betydelse för den principiella utformningen av den svenska socialpolitiken. Utskottet ansluter sig helt till denna uppfattning. Den inriktning av den framtida socialpolitiken som förespråkas i propositionen bör avvisas av riksdagen. Samtidigt bör markeras att frågan om införande av något slag av generellt system med minimigaranti inte längre är aktuell.

Om det sålunda kan slås fast att ett fortsatt samordningsarbete skall bygga vidare på den traditionella inriktningen av den svenska socialpolitiken anser utskottet att det finns anledning att närmare diskutera hur man skall bedriva arbetet med att samordna och förenkla det socialpolitiska bidragssystemet.

Behovet av en bättre samordning för att göra det ekonomiska trygghetssystemet enklare, överskådligare och enhetligare har understrukits såväl av utredningen, remissinstanserna som i propositionen, och utskottet kan instämma häri. En samordning är angelägen för att man bättre skall kunna följa systemets effekter i olika avseenden, t. ex. beträffande hur de ekonomiska resurserna kan utnyttjas på bästa sätt. Det väl utbyggda trygghetssystem som vi har i Sverige ställer särskilt stora krav på enkelhet och överskådlighet. Om en samordning inte sker finns det risk för att systemet inte kan uppfylla de krav som måste ställas, nämligen att stöd skall ges till den som bäst behöver det.

När det gäller de riktlinjer som föreslås i propositionen anförs i motion 1982/83:42 att dessa är allmänt hållna och att konkreta förslag saknas. Det är enligt utskottets uppfattning en svaghet att så är fallet. Konkreta ställningstaganden i propositionen som skulle kunna bidra till klarare riktlinjer för det fortsatta samordningsarbetet har försvårats inte bara av den allmänt ändrade inriktning av socialpolitiken som förespråkats i propositionen utan också av att viktiga delar av bidragssystemet f. n. är föremål för utredning. Mot bakgrunden av vad utskottet ovan anfört om en vidareutveckling av socialpolitiken enligt traditionella linjer bör det dock finnas förutsättningar för att redan nu ta ställning till huvudinriktningen av samordningsarbetet. Erforderliga ställningstaganden i olika detaljfrågor kan därefter göras i den takt som underlag kommer att föreligga. Det är därvid väsentligt att den helhetssyn på stödbehov och bidragsrätt som den socialpolitiska samordningsutredningen anlagt blir vägledande för pågående och kommande utredningsarbete på skilda bidragsområden. Hur denna helhetssyn konkret skall kunna slå igenom på olika bidragsområden utvecklas närmare nedan i samband med att utskottet behandlar utredningens förslag till principmodell för en allmän socialförsäkring och tar ställning till inriktningen av ett kommande samordningsarbete. I anslutning härtill behandlar utskottet motioner med förslag till olika samordningsåtgärder.

Principmodell till en allmän socialförsäkring

Allmänt

I utredningens principmodell till en allmän socialförsäkring ingår de flesta av de nuvarande socialpolitiska kontantstöden som inte är förenade med återbetalningsskyldighet. Principmodellen syftar till att ange ett långsiktigt mål för en vidareutveckling av bidragssystemet och visa försäkringens uppbyggnad i stort efter en sammansmältning och renodling av nuvarande

bidrag. Försäkringen föreslås bestå av fyra delar, nämligen inkomstförsäkring, barnstöd, bostadsstöd och handikappstöd. Det närmare innehållet i de olika delarna av försäkringen behandlas nedan under skilda rubriker.

Enligt propositionen bör det fortsatta utredningsarbetet inriktas på en successiv översyn av varandra närliggande system, där de olika grenarna samordnas med varandra genom så långt möjligt enhetliga bidragsvillkor och en sammanhållen författningsreglering. Den modell till en allmän socialförsäkring som utredningen har lagt fram anses innebära en ändamålsenlig uppdelning och strukturering av bidragssystemet. I propositionen framhålls att frågan om vilka av de nuvarande bidragen som skall inordnas i en allmän socialförsäkring i viss mån kan sägas vara av formell och lagteknisk karaktär och att det nu inte är möjligt att i detalj ta ställning till vilka bidrag som skall ingå i en allmän socialförsäkring eller vilka bidragsregler som kan göras enhetliga. Innan en allmän socialförsäkring kan genomföras bör resultatet av vissa pågående utrednings- och beredningsarbeten avvaktas samt ett omfattande utredningsarbete inom många områden som nu inte är föremål för utredning genomföras.

I propositionen anges några principer som bör utmärka en allmän socialförsäkring. Man bör sträva efter att göra de olika bidragen renodlade till sitt syfte eller ge dem en konstruktion som beaktar de skilda syften som ett bidrag kan ha. Bidrag med likartade syften bör föras samman. Utvecklingen bör styras så att i normalfallen endast ett bidrag som avser egen inkomstförlust, ett bidrag som utgör bostadsstöd osv. skall utgå.

Utskottet delar uppfattningen att utredningens principmodell till en allmän socialförsäkring innebär en ändamålsenlig uppdelning och strukturering av bidragssystemet och att den bör läggas till grund för arbetet med att samordna och förenkla det socialpolitiska bidragssystemet. Innan en allmän socialförsäkring kan genomföras krävs emellertid, såsom också understrukits av utredningen, ett omfattande utredningsarbete inom många områden. Under detta arbetes gång kan principmodellen tjäna som förebild så att man fortlöpande eftersträvar att föra samman bidrag med likartade syften och låter endast ett sådant bidrag utgå i en bestämd behovssituation. Den enskilde skall såvitt möjligt få stöd efter enhetliga principer i de situationer som berättigar till stöd, och stödet bör utgå efter så långt möjligt likformiga regler oavsett vilken behovssituation det är fråga om.

Centrala begrepp såsom inkomst och familjetillhörighet, vilka i det nuvarande systemet uppvisar en splittrad bild, bör göras gemensamma på så många områden som möjligt där statliga bidrag utgår. Man bör också sträva efter att göra förfaranderegler och administrativa bestämmelser mer enhetliga.

Om en kraftfull satsning på enhetlighet görs inom alla bidragsområden underlättar detta avsevärt för den enskilde medborgaren att överblicka systemets verkningar och undvika rättsförluster. För samhällets dels bidrar en ökad enhetlighet till ett effektivare utnyttjande av de ekonomiska

resurserna. Det är mot denna bakgrund angeläget att utredningens intentioner följs upp.

Inkomstförsäkringen

Inom inkomstförsäkringen föreslår utredningen en samordning av sådana stöd som utges i stället för förvärvsinkomst både för dem som tidigare har förvärvsarbetat och för andra. Inkomstförsäkringen föreslås innehålla bidragsgrenarna sjukpenning, vårdpenning, arbetsmarknadspenning, vuxenstudiestöd, värnpliktspenning, förtidspension, omställningsstöd, deltidspension, ålderspension och arbetsskadeförsäkring. Sjukpenning skall utges vid sjukdom, smitta och havandeskap. Vårdpenning skall omfatta framför allt föräldrapenning och vårdbidrag. Till denna del av inkomstförsäkringen skall dock också kunna hänföras vissa situationer då f. n. hustrutillägg, änkepension eller familjepenning enligt familjebidragslagstiftningen utgår.

Till arbetsmarknadspenning hänförs dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen, kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning. Utredningen förutsätter härvid en allmän arbetslöshetsförsäkring utan anknytning till arbetslöshetskassor och fackliga organisationer. Utredningen är dock inte enhällig på denna punkt. Det nuvarande vuxenstudiestödet föreslås antingen knutet till arbetsmarknadspenningen eller bilda en särskild gren inom inkomstförsäkringen. Såvitt gäller arbetsskadeförsäkringen anför utredningen att denna försäkring, som på skadeståndsrättsliga grunder ger en högre kompensation än övriga försäkringar, bör kvarstå som en särskild gren av inkomstförsäkringen men lagtekniskt integreras ytterligare med försäkringen.

Varje stödform inom inkomstförsäkringen skall enligt utredningen normalt kunna innehålla dels en garantinivå, dels en inkomstrelaterad ersättning. I vissa fall kan det dock finnas skäl som talar för att stöd skall utges endast på garantinivå. Utredningen föreslår inte att garantibidrag införs i situationer där de f. n. saknas. Principmodellen ger dock utrymme för en sådan framtida utvidgning.

Propositionen ansluter sig till principen att inkomstförsäkringen normalt bör innehålla en garantinivå och en inkomstrelaterad ersättning. Även om, såsom nämnts ovan, utredningens principmodell anses innebära en ändamålsenlig uppdelning och strukturering av bidragssystemet tas i propositionen inte ställning till den närmare utformningen av vissa grenar av inkomstförsäkringen. Så är fallet med vårdpenningen, beträffande vilken bl. a. hänvisas till översynen av föräldraförsäkringen och beredningen av pensionskommitténs förslag i fråga om den framtida efterlevandepensionen.

Beträffande värnpliktspenning sägs att dagpenningen, som redan är knuten till den sjukpenninggrundande inkomsten och administreras av försäkringskassorna, bör inordnas i inkomstförsäkringen. Enligt propositio-

nen bör dock ett ställningstagande till hur värnpliktsförmånerna bör anknytas till socialförsäkringen i övrigt ske först sedan resultatet av en pågående utredning som gäller de värnpliktigas sociala och ekonomiska situation föreligger.

Arbetsskadeförsäkringen bör enligt propositionen bibehålla särreglerna för ersättning, men man bör undersöka vilka förändringar som kan göras inom denna försäkring för att i möjligaste mån komma till rätta med tillämpningsproblem och underlätta försäkringens inlemmande i en allmän socialförsäkring.

Då förslag till en allmän arbetslöshetsförsäkring inte lett till lagstiftning bl. a. beroende på att kostnaderna ansetts för höga föreligger enligt propositionen i detta läge inte förutsättningar för att inordna arbetslöshetsförsäkringen i en allmän socialförsäkring. Med hänsyn till den nära kopplingen mellan arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet samt utbildningsbidrag görs i propositionen samma bedömning beträffande dessa bidrag.

Utredningens förslag att det särskilda vuxenstudiestödet skall inordnas i en allmän socialförsäkring kritiserades under remissbehandlingen bl. a. för att de utbildningspolitiska målsättningarna inte skulle beaktas tillräckligt och för att risk för splittring av studiestödet förelåg. Kritiken har beaktats i propositionen som inte innehåller något förslag om att detta stöd skall inordnas i en allmän socialförsäkring. Det finns däremot enligt propositionen anledning att i det fortsatta samordningsarbetet överväga om det kan vara ändamålsenligt att inordna inte bara vuxenstudiestöd utan också återbetalningspliktiga studiemedel i en allmän socialförsäkring eller i vart fall närmare anknyta dessa stöd till en sådan försäkring.

Utskottet anser att inkomstförsäkringen bör kunna utformas enligt den modell som föreslås i propositionen. Även om många frågor måste lämnas öppna i avvaktan på pågående utredningsarbete är det väsenligt att på nytt understryka att man i det fortsatta arbetet bör sträva efter en större förenkling av bidragssystemet. Vad särskilt gäller vuxenstudiestödet och de olika arbetsmarknadsbidrag som föreslås sammanförda till en arbetsmarknadspenning vill utskottet framhålla den stora betydelse som dessa, liksom andra arbetsmarknadspolitiska stöd, kan ha ur rehabiliteringssynpunkt för personer som på grund av sjukdom, handikapp eller otillräcklig utbildning löper risk att ställas utanför arbetsmarknaden. Om en rehabilitering i dessa fall misslyckas är det inte bara en tragedi för den enskilde utan också en samhällsekonomisk förlust genom de ökade kostnader som faller på socialförsäkringssystemet. Även om ställning tas först i en senare etapp till huruvida arbetsmarknadsbidrag och vuxenstudiestöd skall inordnas i en allmän socialförsäkring eller ej, är det beträffande dessa bidragssystem angeläget att ansträngningarna koncentreras på att närma regelsystemen till dem som gäller för övriga bidrag som ersätter inkomstförlust. Även om arbetsmarknadspolitiska och utbildningspolitiska överväganden styr bidra-

gens utformning måste den socialpolitiska helhetssyn som tidigare understrukits av utskottet få ett större utrymme i det fortsatta arbetet. Dessa tankegångar kommer också till uttryck i ett tidigare framlagt delbetänkande av den socialpolitiska samordningsutredningen, Ds S 1978:3, Ekonomiskt stöd vid yrkesinriktad rehabilitering, vilket ännu inte föranlett någon proposition. I det förslag, SOU 1982:46, Handlingsprogram för handikappade, som lagts fram av beredningsgruppen för internationella handikappåret 1981 har också vikten av en helhetssyn vid rehabilitering, inte minst när det gäller samhällsekonomiska frågor, kraftigt understrukits. De tilläggsdirektiv som handikappkommittén nyligen fått när det gäller möjligheten att bereda unga handikappade tillträde till arbetslivet understryker också angelägenheten av en helhetssyn på området.

En inom Försäkringskasseförbundet och Försäkringsanställdas förbund utarbetad skrift För en allmän och aktiv socialförsäkring, som utgår från socialpolitiska samordningsutredningens förslag till principmodell för en allmän socialförsäkring, belyser den ekonomiskt och mänskligt centrala betydelse som rehabilitetsinsatserna har. Enligt utskottets uppfattning finns det i denna skrift värdefulla tankegångar som bör tas till vara i det fortsatta utredningsarbetet. I motion 1982/83:1270 av Eric Hägelmark understryks att sociala och ekonomiska vinster kan göras om försäkringskassornas resurser för en aktivare rehabilitering och uppföljning av sjukfall ökas, och enligt motionären bör en plan utarbetas för att förenkla och samordna samhällets sociala trygghetssystem. Utskottet har med det ovan anförda markerat sin positiva inställning till en ökad samordning av rehabiliteringsresurserna. Med den inriktning utskottet förordar i det förevarande betänkandet av det fortsatta arbetet på en allmän socialförsäkring får motionens syfte väsentligen anses tillgodosett.

Utskottet behandlar i detta sammanhang också motion 1982/83:1277 av Lars-Erik Lövdén m. fl. I motionen erinras om att förslag om införande av ett socialförsäkringstillägg som ett komplement till övriga inkomstförsäkringar på sin tid lagts fram av socialutredningen. Mot bakgrunden av de väsentligt ökade socialbidragskostnaderna för kommunerna och av att den nya socialtjänstlagen innebär en inriktning mot mer förebyggande och samhällsinriktat arbete än den tidigare socialhjälpslagen, anser motionärerna det angeläget att på nytt aktualisera förslaget om ett socialtjänsttillägg. Genom ett sådant tillägg skulle kommunernas resurser inte behöva låsas i den stora utsträckning som nu sker till utbetalning av individuellt behovsprövad ekonomisk hjälp. Socialförsäkringstillägget bör enligt motionärerna utges om inkomsten av förvärvsarbete eller det ekonomiska stödet från andra försäkringar understiger en miniminivå. Administrationen bör skötas av försäkringskassorna. Frågan om införandet av ett socialförsäkringstillägg och finansieringen av tillägget bör, anser motionärerna, övervägas i överläggningar mellan regeringen och Kommunförbundet.

Socialberedningens förslag om socialförsäkringstillägg har vidareutveck-

lats inom socialdepartementet i en rapport från samrådsgruppen om socialförsäkringstillägg, Ds S 1980:1, SOFT, som även innehåller författningsförslag. I rapporten framhålls att den föreslagna reformen har två huvudsyften. Det ena är att vidga den ekonomiska grundtryggheten för medborgarna genom att komplettera socialförsäkringarna och det övriga bidragssystemet på punkter där dessa är otillräckliga och samtidigt nå grupper som f. n. undviker att begära socialhjälp fast de har rätt till det. Det andra syftet är att ta över en betydande del av nuvarande behovsprövade socialhjälp som kommunerna lämnar och därigenom ge socialnämnderna ökade möjligheter att arbeta allmänt förebyggande med vård och behandling. En viktig sidoeffekt av reformen är, framhåller samrådsgruppen, att man med ett socialförsäkringstillägg kommer att kunna dokumentera vilka brister som finns i trygghetssystemet som ett underlag för utvecklingen av den framtida socialpolitiken. Reformen nödvändiggör också en fastare samverkan mellan försäkringskassorna och kommunerna. Genom förbättrade rutiner för samarbetet mellan dessa samhällsorgan och arbetsvården och sjukvården bör det, framhåller samrådsgruppen, bli möjligt att nå människor med rehabiliteringsbehov på ett effektivare sätt än som är fallet i dag.

Mot bakgrunden inte minst av det rådande läget på arbetsmarknaden, där arbetstillfällena varier starkt mellan olika regioner av landet, har enligt utskottets uppfattning förslaget om ett socialförsäkringstillägg fått förnyad aktualitet. Samtidigt är utskottet medvetet om att förslaget är kostnadskrävande, vilket i nuvarande pressade budgetläge talar mot det. Det oaktat vill utskottet understryka sin positiva syn på reformförslaget. Det finns därför anledning att inom regeringskansliet fortlöpande pröva de ekonomiska förutsättningarna – t. ex. genom omprioriteringar inom bidragssystemet – för att införa ett socialförsäkringstillägg. Med det anförda får syftet med motion 1982/83:1277 anses tillgodosett.

I anslutning till frågan om hur arbetsskadeförsäkringen kan inordnas i en allmän socialförsäkring behandlar utskottet motion 1982/83:1266 av Margareta Gard och Siri Häggmark. I motionen begärs att den tid under vilken sjukpenning från sjukförsäkringen vid arbetsskada utgår (samordningstiden) förlängs från nuvarande 90 dagar till ett år.

Den nya lagen om arbetsskadeförsäkring, som gäller från den 1 juli 1977, har föranlett en väsentligt ökad administration av arbetsskadefallen. Svårigheter vid lagens tillämpning har också lett till långa handläggningstider i ärendena, vilket skapat problem för såväl försäkringskassorna och försäkringsdomstolarna som för de försäkrade. Det finns därför anledning att göra en översyn av försäkringen. En översyn har också tidigare begärts av riksdagen på förslag av utskottets dåvarande borgerliga majoritet i betänkandet SfU 1981/82:2. Utskottet finner det angeläget understryka att den kommande översynen inte får syfta till en försämring av försäkringsskyddet vid arbetsskada. I det kommande utredningsarbetet är det naturligt att man

beaktar förutsättningarna för en ökad samordning med den allmänna försäkringen. Det bör t. ex. finnas förutsättningar för att förenkla de särskilda administrativa bestämmelser som gäller vid arbetsskadefall. I översynen bör också prövas om det, utan att de bärande principerna för ersättning vid arbetsskada åsidosätts, finns förutsättningar för en ökad samordning av de materiella bestämmelserna inom arbetsskadeförsäkringen och sjukförsäkringen. Yrkandet i motion 1982/83:1266 bör med hänsyn till det anförda inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Barnstöd

Barnstödet utgör en samordning av de många stödformer som nu finns för barns och ungdomars försörjning. Enligt utredningen skall barnstödet bestå av generellt barnbidrag, inkomstprövat barnbidrag och kompletterande barnbidrag. Inom varje grupp bör bidragskonstruktionen och beräkningsreglerna i allt väsentligt vara enhetliga. Åtskilliga regler bör också enligt utredningen helt eller delvis kunna vara gemensamma för alla tre grupperna liksom för hela den allmänna socialförsäkringen. Det gäller exempelvis regler om den personkrets som har rätt till ett bidrag, regler om familjetillhörighet och inkomstunderlag samt en del förfaranderegler. Detsamma gäller administrationen.

Det generella barnbidraget skall ersätta allmänt och förlängt barnbidrag samt studiebidraget inom studiehjälpssystemet. Inkomstprövat barnbidrag föreslås bestå av de nuvarande inkomst- och behovsprövade tilläggen inom studiehjälpssystemet, familjepenning till barn vid värnpliktstjänstgöring, barntillägg till pension och statligt bostadsbidrag. Det kompletterande barnbidraget slutligen består av barnpensioner, barnlivräntor och bidragsförskott. Eftersom de olika delarna av barnstödet har olika syften skall de kunna utgå samtidigt.

I propositionen erinras om att en stor del av de familjepolitiska stöden är föremål för utredning eller nyligen har föranlett förslag som är under beredning i regeringskansliet. Det finns därför enligt propositionen skäl att i flera hänseenden vänta med att ta ställning till den närmare utformningen av dessa stöd. När det gäller strukturen i stort anses samordningsutredningens förslag kunna tjäna som utgångspunkt. I ett barnstöd inom en allmän socialförsäkring bör enligt propositionen det förlängda barnbidraget och flerbarnstillägget ingå. Hit bör även föras det nuvarande barntillägget till folkpensionen, bidragsförskott, barnpension från folkpensioneringen och ATP samt barnlivränta från arbetsskadeförsäkringen. När det gäller barntillägget anför föredraganden att hon delar samordningsutredningens uppfattning att det inte kan vara befogat att ha ett särskilt barntillägg till en viss gren av inkomstförsäkringen om inte familjens allmänna ekonomiska situation ger anledning till det. Däremot bör ett inkomstprövat stöd kunna utgå såväl för barn till folkpensionärer som för andra barn.

Utskottet anser att utredningens principiella uppbyggnad av barnstödet utgör en sådan förenkling av bidragssystemet som bör eftersträvas i en allmän socialförsäkring, och förslaget bör kunna ligga till grund för det fortsatta arbetet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om den familjeekonomiska beredningsgrupp som har aviserats i årets budgetproposition och som innebär att en samlad bearbetning kommer att ske av de utredningsförslag som på skilda områden av familjestödet redan föreligger eller väntas föreligga inom kort. Härigenom ges möjligheter till en helhetssyn på det familjepolitiska stödet, såväl i materiellt hänseende som författningsmässigt.

Bostadsstöd

Det föreslagna bostadsstödet innebär en samordning av de statskommunala bostadsbidragen till barnfamiljer och ensamstående, de kommunala bostadstilläggen till folkpensionärer och bostadsbidragen enligt familjebidragslagen. Bostadsstödet föreslås bli inkomstprövat och skall kunna utgå vid sidan av andra förmåner från den allmänna socialförsäkringen.

I utredningens principmodell har tre kontantstöd som har med bostaden att göra förts över till andra delar av den allmänna socialförsäkringen. Det statliga bostadsbidraget har förts över till barnstöden medan kommunalt bostadsstöd till handikappade och bostadsanpassningsbidraget har förts till handikappstöden. Övriga bostadsstöd nämligen kommunalt bostadstillägg till folkpension, bostadsbidrag inom familjebidragslagstiftningen och statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. föreslås bli sammanförda till ett enhetligt bostadsstöd.

I propositionen anförs att det är naturligt att man prövar förutsättningarna för att inordna ett särskilt bostadsstöd i en allmän socialförsäkring eftersom bostadsstödet till barnfamiljer har ett nära samband med övriga familjepolitiska stödformer. Som ett vägande argument för en anknytning av bostadsstödet till en allmän socialförsäkring framhålls att man för bostadsstödens del måste göra bedömningar som också förekommer inom andra bidragsformer, framför allt i fråga om inkomstbegrepp och familjetillhörighet.

Bostadsbidragskommittén stöder i sitt nyligen avgivna betänkande SOU 1982:58, Bostadsbidragen, uppfattningen att en bättre samordning med andra stödformer kan genomföras. Såvitt gäller administrationen av bostadsbidragen har en särskild utredare i betänkandet Ds Bo 1982:5 Administration av bostadsbidragen till barnfamiljer m. fl. föreslagit att denna överförs till riksförsäkringsverket och försäkringskassorna.

Utskottet finner det även för bostadsstödens del angeläget att det fortsatta samordningsarbetet inriktas på att göra inkomst- och familjetillhörighetsbegrepp enhetliga. Utskottet finner det också lämpligt att man prövar förutsättningarna för att inordna bostadsstödet i en allmän socialförsäkring.

Handikappstödet

Utredningen har föreslagit att handikappstödet inom en allmän socialförsäkring konstrueras som en ren merkostnadsersättning. Handikappstödet skall i första hand bestå av den nuvarande handikappersättningen och de delar av vårdbidraget som avser ersättning för merkostnader. Stödet avses inte bli inkomstprövat och det skall kunna utgå vid sidan av andra ersättningar från den allmänna försäkringen. För att klargöra vilka handikappstöd i kommuner och landsting som nu ligger utanför den allmänna försäkringen, men som skulle kunna samordnas i en framtida socialförsäkring, har föredraganden framhållit i propositionen att hon ämnar återkomma med förslag om en kartläggning inom området. Utskottet förordar att en sådan kartläggning sker så att man får ett bättre underlag för en samordning av resurserna.

Det fortsatta arbetet med en allmän socialförsäkring

Utredningen anser det inte realistiskt att tänka sig en omgestaltning i samordningssyfte genomförd omedelbart och fullständigt. Samordningsåtgärder är emellertid, anför utredningen, så angelägna att man bör påbörja en utveckling mot enhetliga regler redan innan det blir möjligt att genomföra olika delar av en allmän socialförsäkring. Om de allmänna villkoren successivt görs enhetliga så underlättas också enligt utredningen en större samordning på sikt. Dessa tankar utvecklas vidare i propositionen. Enligt denna bör alla förslag som syftar till en ändring av det socialpolitiska bidragssystemet granskas ur samordningssynpunkt. Vid behandling av förslag till förändringar inom en viss bidragsgren bör i fortsättningen förslagen ses i ett vidare perspektiv än vad just de strävanden som har föranlett ändringsförslagen i och för sig ger anledning till. För att bevaka att samordningsfrågor beaktas när en förändring inom en viss bidragsgren bereds i regeringskansliet skall en interdepartemental arbetsgrupp tillsättas. I propositionen markeras att socialpolitiska omprioriteringar måste accepteras om en samordning över huvud taget skall kunna genomföras och att förenklingar av bidragssystemet förutsätter att en särskilt gynnad ställning för den ena eller andra gruppen måste kunna avvecklas.

Utskottet har redan understrukit angelägenheten av en bättre samordning inom bidragssystemet och att det nu finns anledning att ta ställning till huvudinriktningen av ett kommande samordningsarbete. Arbetet bör syfta till ett successivt genomförande av en allmän socialförsäkring, varvid man bör inrikta sig på att skapa enhetliga regler för bidragssystemet. Förslag att ändra någon del av det socialpolitiska bidragssystemet bör därför, som anförs i propositionen och som förutsatts av utredningen, i fortsättningen granskas ur samordningssynpunkt. Det kan också vara lämpligt att nu arbetande utredningar och sådana som tillsätts rörande bidragssystemet ges direktiv

som preciserar samordningssträvandena. På detta sätt kan fastlagda principer för samordning slå igenom i alla led inom utvecklingen av bidragssystemet. Utskottet vill också här erinra om att när det gäller bidrag där förutsättningar inte nu föreligger för inordnande i en allmän socialförsäkring bör, som tidigare sagts, ansträngningarna i stället koncentreras på att åstadkomma likartade regelsystem. Detta arbete bör relativt snart kunna påbörjas.

När det gäller frågan vilka särskilda områden som samordningsarbetet inledningsvis bör koncentreras på förordar utredningen att en successiv harmonisering påbörjas på samtliga behandlade områden. Om en turordning av olika skäl anses lämplig sätter utredningen frågan om ett enhetligare inkomstunderlag främst. Utskottet vill förorda en sådan prioritering. Som utredningen framhållit intar inkomstberäkningen en särställning vid bidragsprövningen genom dess stora praktiska betydelse såväl för utgående ersättningsbelopp som för den administrativa handläggningen. Inkomstregler förekommer inom flertalet bidragssystem men de är olika utformade. Särskilt från den enskildes synpunkt är det av stor vikt att reglerna blir enklare och enhetligare. Ytterligare ett skäl för att ge frågan om ett enhetligt inkomstunderlag hög prioritet är att reglerna härom måste bli föremål för fördjupade analyser innan det kan bli aktuellt med faktiska förändringar. Ett annat område som bör prioriteras är reglerna om familjetillhörighet, vid vilkas utformning familjerättens regler så långt möjligt bör vara vägledande.

Utskottet är införstått med att genomförandet av en allmän socialförsäkring förutsätter vissa socialpolitiska omprioriteringar. Utan en beredvillighet att förutsättningslöst ompröva den särställning som en eller annan grupp kan ha fått till följd av bestämmelserna om ett visst bidrag inom det nuvarande bidragssystemet är risken stor att förenklingssträvandena kommer att stanna på papperet. Utskottet vill dock i likhet med utredningen framhålla att samordningssträvandena måste underordnas de grundläggande syftena med den del av socialpolitiken som det här är fråga om. Om en särskild förmån skall förändras eller avvecklas måste därför konsekvenserna noggrant undersökas. Vägledande för valet av åtgärder bör, såsom framhållits i socialutskottets yttrande, vara att skapa en ökad jämlikhet och därmed en större trygghet för de sämst ställda.

Såvitt gäller administrationen av en framtida allmän socialförsäkring har utredningen framhållit att de olika bidragsdelarna i denna bör handläggas av en och samma myndighet. Utredningen anser det därvid självklart att försäkringskassorna får hand om försäkringen och att det får ankomma på försäkringsdomstolarna att överpröva besluten. Utredningen bedömer en samordning av administrationen så angelägen att den bör inledas redan i nuvarande bidragssystem. Samordningen kan enligt utredningen inledas genom ett ökat samarbete mellan myndigheterna, antingen genom samrådsgrupper eller genom att försäkringskassorna övertar utbetalningen av

förmåner. Mest angelägen anser utredningen en samordning vara när det gäller arbetslöshetsförsäkringen, bostadsbidragen och studiestöd till gymnasieelever.

I propositionen erinras om att administrationen av det socialpolitiska bidragssystemet är splittrad på drygt ett tiotal myndigheter, vilket kan påverka den enskildes möjligheter att få den ersättning han har rätt till. Det finns också en risk för att förmåner som administreras av olika myndigheter felaktigt utgår samtidigt. Föredraganden är bl. a. mot bakgrunden av de fortsatta övervägandena om vilka bidragsformer som skall ingå i en allmän socialförsäkring inte beredd att nu ta ställning till en samlad administration av en allmän socialförsäkring. Som en huvudregel beträffande administrationen förordas att, när slutlig ställning tas till om ett bidrag skall inordnas i en allmän socialförsäkring, man samtidigt också tar ställning till hur administrationen i den delen skall vara ordnad.

I motion 1982/83:31 av Görel Bohlin begärs en kompletterande utredning beträffande samordning och harmonisering av socialförsäkringsadministrationen i anslutning till samordningen av de olika bidragen. Motionären anser att det är en svaghet att administrationen – och även finansieringen – av det sociala trygghetssystemet inte diskuterats mer grundligt. Det bör, menar motionären, i det fortsatta utredningsarbetet undersökas hur man i den framtida administrationen bäst skall kunna utnyttja de fördelar som försäkringskassornas status, decentraliserade organisation och lokala kontaktnät samt starka inslag av förtroendemannamedverkan i beslutsprocessen kan innebära för att stimulera till regionalt ansvarstagande, bättre hushållning och effektivare uppföljning. Särskilt bör utredas hur man i anslutning till de försök som pågår inom försäkringskassorna kan få en bättre administration och optimalt utnyttja resurserna. Motionären anser vidare att man bör utreda de framtida finansieringsformerna för försäkringen och därvid överväga om en eventuell fondbildning för såväl bidragsverksamhet som för administrativa ändamål kan utjämna periodiska svängningar i inkomster och utgifter. Vidare bör enligt motionären ett återinförande av personliga avgifter kunna diskuteras ävensom ett sänkt basskydd i kombination med enskilda försäkringar. Slutligen anser motionären att det bör övervägas om arbetsskadeförsäkringen kan utgå ur den allmänna försäkringen och helt bli en angelägenhet för avtal mellan arbetsmarknadens parter och för den enskilde.

Utskottet ansluter sig till föredragandens bedömning att det f. n. inte är möjligt att ta ställning till en samlad administration av en allmän socialförsäkring så länge dennas innehåll inte konkretiserats. Den splittrade bild enbart administrationen av det nuvarande socialpolitiska bidragssystemet uppvisar ger emellertid en antydan om hur angeläget det är från såväl samhällets som den enskildes synpunkt att systemet förenklas och görs enhetligare. Såvitt gäller de i motionen framförda synpunkterna på administrationen utgår utskottet från att dessa prövas såväl i det årliga

budgetarbetet som i det kommande arbetet på en ökad samordning av bidragssystemet. Utskottet vill däremot bestämt ta avstånd från de förslag i motionen som syftar till en individualisering av förmåner och avgifter. Motion 1982/83:31 får härmed anses besvarad.

Övriga motionsyrkanden

I två likalydande motioner 1981/82:294 och 1982/83:353 av Lars Werner m. fl. begärs att riksdagen skall uttala att sociala förmåner skall utgå oavsett arbetstidens längd och att regeringen i enlighet härmed skall lägga fram förslag om ändring i tillämpliga lagar. Motionärerna framhåller att främst deltidsarbeten några timmar i veckan inte ger fulla sociala förmåner.

De problem som motionärerna tar upp uppkommer i första hand när det gäller ersättning vid arbetslöshet. Rätten till sjukpenning, arbetsskadeförmåner och tilläggspensionsförmåner föreligger vid relativt låga inkomster, även om det finns problem när det gäller kompensationsnivån för deltidsarbetande vid sjukdom. Denna fråga behandlas i utskottets betänkande SfU 1982/83:17. Lagen om allmän försäkring ger därutöver ett allmänt grundskydd vid sjukdom och ålderdom oberoende av inkomstförhållanden.

I arbetsmarknadsutskottets yttrande anförs att rätten till ersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring och lagen om kontant arbetsmarknadsstöd förutsätter en minsta arbetstid av tre timmar per arbetsdag och i genomsnitt 17 timmar i veckan. Bakom detta ligger tanken att ersättningsrätten bör grundas på en någorlunda fast anknytning till arbetsmarknaden. Utskottet erinrar om att utredningen om en allmän arbetslöshetsförsäkring (ALF-utredningen) i sitt förslag till nytt försäkringssystem (SOU 1978:45) förordat att man bibehåller kravet på en minsta veckoarbetstid, låt vara sänkt till 15 timmar. Utredningen pekade därvid bl.a. på att man inte kan undgå att ta hänsyn till vad som gäller inom de s. k. avtalsförsäkringarna om t. ex. avgångsbidrag. För dessa gäller en minsta arbetstid, vanligen 16 timmar.

Motionskravet innebär enligt arbetsmarknadsutskottet en långtgående förändring i de principer som ligger till grund för ersättningarna vid arbetslöshet, och utskottet har i sitt yttrande inte varit berett att tillstyrka någon förändring på grundval av motionen.

Socialförsäkringsutskottet ansluter sig till arbetsmarknadsutskottets uppfattning. Utskottet vill emellertid erinra om vad som ovan framhållits beträffande vikten av att det fortsatta utredningsarbetet inom det socialpolitiska fältet bedrivs utifrån en helhetssyn så att bidragssystemet blir så långt möjligt enhetligt och heltäckande. Med det anförda får motionerna 1981/82:294 och 1982/83:353 anses besvarade.

Samordningsförslag inom gällande bidragssystem

Provisoriska beslut

Den socialpolitiska samordningsutredningen tog i sitt betänkande upp vissa problem inom nuvarande bidragssystem, som skulle kunna lösas inom en allmän socialförsäkring men som också var möjliga att åtgärda inom nuvarande bidragssystem. Ett problem var att det på grund av behov av närmare utredning kan dröja innan de handläggande organen fattar slutligt beslut om rätten till en förmån. F. n. finns möjlighet till provisoriska beslut och utbetalningar när det gäller allmänna pensionsförmåner och förmåner från arbetsskadeförsäkringen. Vidare föreligger rätt till förskott på studiemedel. I andra fall av omedelbart behov av ersättning återstår endast möjligheten att ansöka om socialbidrag. Samordningsutredningen föreslog att möjligheten att meddela provisoriska beslut borde utvidgas så att den myndighet som har att fatta beslut om en förmån på eget initativ skulle se till att provisorisk ersättning betalas ut när förutsättningar finns.

I propositionen framhålls att en lösning av problemet med långa handläggningstider i första hand bör eftersträvas genom snabbare beslutsoch utbetalningsrutiner. Det är dock ofrånkomligt att handläggningen i vissa fall kan dra ut på tiden och i dessa fall måste den enskilde få stöd från det allmänna så att han inte drabbas av försörjningssvårigheter. Det är då naturligt att den myndighet som handlägger socialförsäkringsförmåner svarar för stödet under väntetiden i stället för att den försäkrade skall vända sig till socialförvaltningen. I propositionen föreslås att försäkringskassorna skall få möjlighet att fatta provisoriska beslut beträffande alla förmåner enligt AFL och arbetsskadeförsäkringen ävensom beträffande allmänna barnbidrag och bidragsförskott. Försäkringskassorna skall också ha möjlighet att besluta om provisorisk indragning av ersättningar i de nämnda fallen. Rätten att fatta beslut i ärenden som skall avgöras av pensionsdelegation eller försäkringsnämnd skall kunna delegeras till tjänsteman.

Utskottet biträder propositionens förslag beträffande provisoriska beslut. Såvitt avser möjligheten till delegering av beslutanderätten tillgodoser förslaget yrkandet i motion 1981/82:950 av Kerstin Sandborg. I motionen har begärts förslag om lagändring så att beslut om provisorisk förlängning av sjukbidrag skall kunna fattas utom pensionsdelegation. Riksförsäkringsverket och försäkringskasseförbundet har i april 1982 yttrat sig över motionsförslaget och tillstyrkt att det genomförs.

Sammanträffande av förmåner

En annan fråga som utredningen ansett böra kunna lösas inom nuvarande bidragssystem är problem vid sammanträffande av förmåner från olika grenar av bidragssystemet. Utredningen föreslår att det skall införas en regel av innebörd att avräkning alltid skall ske på en ersättning som beviljas

retroaktivt i den mån en annan ersättning har utgetts för samma tid och de båda ersättningarna under löpande förmånstid inte ograverade kan utgå samtidigt. Utredningen har vidare föreslagit att delpension skulle få ingå i livränteunderlaget för livränta för att förhindra underkompensation till en delpensionär som drabbas av arbetsskada.

I propositionen erinras om att det inom de flesta bidragsbestämmelser finns bestämmelser om att en viss förmån skall reduceras om en annan förmån utges samtidigt. Vidare finns på många håll regler om avräkning när en förmån avlöser en annan och förmånerna under en viss tid har kommit att löpa samtidigt därför att den ena förmånen betalas ut retroaktivt. De många regler härom som finns medför ett administrativt merarbete och blir svåra att förstå för den enskilde. För lagstiftaren är det också svårt att förutse alla situationer när olika förmåner kan tänkas sammanträffa. En generell samordningsregel som förhindrar att olika förmåner utgår samtidigt skulle därför undanröja många problem. En samordningsregel är å andra sidan, framhålls det i propositionen, svår att konstruera eftersom vissa bidrag, främst merkostnadsersättningar, är av den karaktären att de skall kunna utgå samtidigt med varandra. Möjligheten att skapa en generell samordningsregel inom nuvarande bidragssystem försvåras dock framför allt av att det i vissa fall förutsätts att även förmåner som är avsedda att ersätta inkomstbortfall skall kunna utges samtidigt med varandra. I propositionen anförs olika exempel härpå. Samtidigt framförs diskussionsvis beträffande vissa exempel viss kritik mot nuvarande principer bakom bidragsreglerna. De i propositionen angivna exemplen visar, framhålls det, att möjligheterna att göra samordningsreglerna enklare inom nuvarande bidragssystem blir beroende av i vad mån det kan anses lämpligt att ändra vissa principer som ligger bakom nuvarande system. Föredragandens slutsats är att det är orealistiskt att inom nuvarande bidragssystem kunna skapa en generell samordningsregel, som helt förhindrar att olika förmåner utgår samtidigt. I viss utsträckning kan man dock förenkla de samordningsregler som nu finns och göra dem mer heltäckande. Förslag härom läggs fram i propositionen såvitt avser avräkning vid retroaktiva förmåner och beräkning av livränteunderlaget vid arbetsskada. Utskottet återkommer senare till dessa förslag. Vidare, anförs det i propositionen, bör orimliga konsekvenser av att en samordningsregel saknas i vissa fall kunna undvikas genom att de tillämpande myndigheterna ser till syftet med olika bidrag och förhindrar samtidig utbetalning av flera bidrag när det uppenbarligen inte kan ha varit åsyftat av lagstiftaren. Frågan om huruvida flera bidrag kan utgå samtidigt kan därvid, om så behövs, prövas i rättspraxis genom att fall förs upp i besvärsinstans.

Propositionens uttalande i sistnämnda hänseende har kritiserats i motion 1982/83:42. Motionärerna anser att det inger starka betänkligheter att de tillämpande myndigheterna på detta sätt uppmanas att verka för en samordning som mera grundas på skälighetsprövning än lagprövning. Uttalandet kan, menar motionärerna, leda till rättsosäkerhet och ojämlikhet

i bedömningen av olika försäkrades rätt till förmåner. Kritiken har följts upp i yttrandena från socialutskottet och arbetsmarknadsutskottet. Socialutskottet, som delar motionärernas uppfattning, erinrar om att uttalanden i efterhand av det slag som gjorts i propositionen inte är bindande för tillämpningen av redan antagen lagstiftning och att det därför är ägnat att skapa förvirring hos de tillämpande myndigheterna. Rent allmänt ifrågasätter socialutskottet dessutom starkt lämpligheten av en sådan individuell skälighetsprövning, vilken lätt skulle kunna leda till olikformiga bedömningar och minskad rättssäkerhet. Enligt socialutskottet behövs ett klarläggande från riksdagens sida i frågan.

Socialförsäkringsutskottet konstaterar för sin del att det är en självklarhet att de förutsättningar som finns angivna i bidragsbestämmelserna för att få en förmån måste styra handläggningen av ärendena. Någon skälighetsprövning därutöver kan således inte komma i fråga. Utskottet vill emellertid understryka vikten av att, i de situationer där det kan uppkomma fråga om att samtidigt utge flera förmåner, man särskilt noga klarlägger förutsättningarna för förmånernas utgivande, eftersom det i lagstiftningens övergripande syfte ligger att man skall nå ett materiellt tillfredsställande resultat.

Propositionens förslag till avräkningsregler i situationer där ersättning utgår retroaktivt innebär att nuvarande avräkningsregler inom AFL ersätts med en allmän regel (17 kap. 1 § första stycket) om att försäkringskassan vid retroaktiv utbetalning av en förmån enligt AFL kan avräkna tidigare ersättningar enligt denna lag eller andra bidragsförfattningar som utgått under den tid som den retroaktiva ersättningen avser. En förutsättning är att det är fråga om ersättningar som inte ograverade får utges samtidigt. Dessutom föreslås (17 kap 1 § andra stycket) en allmän regel om att socialnämnd, som utgivit socialbidrag till den försäkrades och hans familjs försörjning under den tid den retroaktiva ersättningen avser, skall ha rätt att uppbära ersättningen till den del den motsvarar socialbidraget.

Avräkningsreglerna i AFL föreslås gälla även inom lagarna om arbetsskadeförsäkring och bidragsförskott, där avräkningsregler f. n. saknas. De nuvarande avräkningsreglerna i lagarna om arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd föreslås ersatta av de nya allmänna avräkningsreglerna i AFL och kompletterade med en regel om avräkning av arbetsskadeförmåner.

Socialutskottet har beträffande de föreslagna avräkningsreglerna i lagen om bidragsförskott förutsett tillämpningssvårigheter såvitt avser avräkning av retroaktivt beviljat bidragsförskott mot socialbidrag under retroaktivtiden. Utskottet framhåller att socialbidrag i de flesta fall inte direkt torde avse barnet utan familjen. Ett särskilt problem i sammanhanget är om familjens sammansättning hunnit ändras, t. ex. vid separation. Socialutskottet anser att avräkningsregler bör begränsas till fall där det för samma barn tidigare utgått en annan social förmån, belöpande på samma tid som den retroaktiva

tiden. Det kan dock ifrågasättas, anför utskottet, om en så begränsad regel fyller något behov.

I enlighet med det anförda bör enligt socialförsäkringsutskottets mening avräkningsreglerna i lagen om bidragsförskott inte avse situationer där socialbidrag utgått under retroaktivtiden. Det är f. ö., såsom socialutskottet påpekat, tveksamt om detta varit avsikten med propositionen. Uttalandena i den allmänna motiveringen tyder på att utvidgningen beträffande avräkning mot socialbidrag skulle gälla endast sådana förmåner enligt AFL där avräkning i dag inte förekommer och förmåner enligt lagen om arbetsskadeförsäkring. I förslaget till ändring av lagen om bidragsförskott bör därför hänvisningen till 17 kap. 1 § AFL begränsas till att avse lagrummets första stycke.

Utskottet har även i ett par andra avseenden erinringar mot de föreslagna avräkningsreglerna. I 17 kap. 1 § första stycket bör för klarhetens skull preciseras att bestämmelsen avser endast avräkning på förmåner enligt AFL. I nuvarande 16 kap. 5 § sjätte och sjunde styckena finns avräkningsregler som enligt propositionen föreslås upphävda. Med hänsyn till att dessa regler avser situationer där avräkning sker mellan förmåner som tillkommer olika rättssubjekt förordar utskottet att bestämmelserna bibehålls vid sidan av den allmänna avräkningsregeln.

Avräkningen vid retroaktivsituationer skall enligt den föreslagna lydelsen av 17 kap. 1 § första stycket ske beträffande förmån som utgått under samma tid som den retroaktiva ersättningen avser. Enligt specialmotiveringen skall avräkning ske även om en förmån utgått endast en del av den tid den retroaktiva ersättningen avser.

Utskottet anser med hänsyn till de olika kompensationsnivåer som finns inom bidragssystemet att detta avräkningsförfarande vid retroaktiva ersättningar för längre tid kan ge upphov till icke önskade effekter. Utskottet föreslår därför att avräkningen skall ske för sammanfallande tidsperioder månad för månad. Motsvarande tillämpning bör gälla vid avräkning av utgivet socialbidrag.

Såvitt gäller den i 6 kap. 7 § lagen om arbetsskadeförsäkring föreslagna hänvisningen till 17 kap. 1 § AFL anser utskottet att hänvisningen bör tas in i ett särskilt stycke i lagrummet. Detta sammanhänger med de hänvisningar som i sin tur görs till lagrummet i fråga i lagarna om arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd. Vidare föreslår utskottet att en hänvisning till bestämmelsen i 17 kap. 1 § AFL skall tas in även i lagen om delpensionsförsäkring. Det kan nämligen inträffa att någon får avslag på ansökan om delpension i försäkringskassan och efter besvär beviljas sådan pension. Har annan förmån uppburits under tiden bör då avräkning kunna ske.

Utredningen har som nämnts föreslagit att delpension skall få ingå i livränteunderlaget för egenlivränta för att ge en delpensionär som drabbas av en arbetsskada en mer fullständig kompensation. Detta förslag fullföljs i

propositionen, och utskottet har ingen erinran häremot. I propositionen föreslås vidare en bestämmelse i lagen om arbetsskadeförsäkring (6 kap. 1 §) som skall förhindra överkompensation i de situationer livränta från arbetsskadeförsäkringen och delpension beviljas på grund av samma inkomstförlust. Överkompensation uppkommer beroende på att det inte finns någon bestämmelse om samordning mellan delpension och livränta. Enligt propositionen gäller detta fall då någon drabbats av en arbetsskada och till följd av skadan ansett sig behöva trappa ner sin arbetsinsats. Delpension har börjat utgå innan arbetsskadeärendet slutreglerats, och i detta ärende har delpensionsfrågan inte blivit aktuell. När arbetsskadeärendet slutbehandlats har livränta beviljats retroaktivt för samma tid som delpension har utgått. Enligt propositionen har försäkringskassorna i dessa fall inte ansett sig kunna göra någon avräkning, trots att livräntan och delpensionen avsett samma inkomstförlust. Även utskottet anser att en regel som hindrar överkompensation i dessa fall bör finnas. Det bör dock i lagtexten markeras att den såsom också avsetts i propositionen avser retroaktiv livränta. Anpassning till den löpande livräntan bör kunna ske genom omprövning av delpensionen.

Kvittning mellan förmåner

I propositionen förslås slutligen en utvidgning av de nuvarande bestämmelserna i AFL såvitt gäller försäkringskassas rätt till kvittning av en ersättning mot en tidigare ersättning som den försäkrade förklarats återbetalningsskyldig för. Frågor härom har inte närmare behandlats av utredningen. Propositionens förslag anges i den allmänna motiveringen innebära att kvittning skall kunna ske mot alla bidrag som uppbärs av samme bidragstagare och där återbetalningsskyldighet har ålagts av försäkringskassa. I specialmotiveringen sägs däremot att kvittning kan ske av bidrag som tillkommer samma person. Utvidgningen av kvittningsbestämmelserna avser förutom förmåner enligt AFL även förmåner enligt lagen om allmänna barnbidrag, lagen om bidragsförskott och lagen om kontant arbetsmarknadsstöd.

I motion 1982/83:42 har påpekats att förslaget om vidgade möjligheter till kvittning ger en ofullständig ledning när det gäller vilka skulder som får kvittas och att detta bör beaktas av utskottet vid behandlingen av förslaget.

Frågan om rätt till kvittning tas också upp i den under den allmänna motionstiden vid föregående riksmöte väckta motionen 1981/82:929 av Görel Bohlin, vari begärs en utredning och översyn av gällande bestämmelser. Motionen syftar till en utvidgning av rätten till kvittning.

Socialutskottet erinrar i sitt yttrande om att enligt allmänna juridiska principer förutsätter kvittning mellan ömsesidiga skulder att det är samma rättssubjekt i båda skuldförhållandena. Avräkning mot en befintlig skuld

torde således – om inte annat uttryckligen stadgats – bara kunna ske om det är samma person som både har en skuld och som senare får rätt till en betalning. Enligt socialutskottets mening bör man inte utan vägande skäl införa särskilda undantag från denna huvudregel. Sådana undantag blir juridiskt komplicerade och leder lätt till oförutsedda konsekvenser. Kvittning bör således normalt inte få ske mot t. ex. en skuld som åvilar en annan familjemedlem. Vem som i det konkreta fallet tar emot en utbetalning bör ses som irrelevant. Denna syn, anför utskottet, finns även i specialmotiveringen till lagförslaget, men lagtexten som sådan har fått en betydligt vidare utformning än som möjligen varit avsett. Oklarheten blir särskilt påtaglig när det gäller olika förmåner till barn eller barnfamiljer. Enligt socialutskottets mening bör man normalt se barnet som berättigat till bidragsförskott, och en fordran på bidragsförskott bör därvid endast kunna kvittas mot en skuld som avser en förmån till samma barn. Om regler om kvittning av bidragsförskott införs måste dessa utformas så att kvittningsmöjligheterna begränsas till fall när fordran och skuld tillkommer samma barn. Såvitt gäller allmänt barnbidrag är detta inte på samma sätt som bidragsförskottet knutet till barnet personligen utan en form av allmänt ekonomiskt stöd till barnfamiljer. Socialutskottet anser emellertid övervägande skäl tala för att man i detta hänseende betraktar barnbidrag på samma sätt som bidragsförskott, dvs. att kvittning bara bör få ske mellan fordringar och skulder som avser samma barn. Utskottet erinrar i sammanhanget om att socialpolitiska samordningsutredningens förslag till barnstöd i principmodellen till en allmän socialförsäkring utgått från en enhetlig regel om att rätten till sådant stöd skall tillkomma barnet. De tolkningssvårigheter som de framlagda lagförslagen om kvittning och avräkning ger upphov till visar enligt socialutskottets mening att det är angeläget att mera generellt klarlägga vem som skall anses vara rättssubjekt för olika förmåner.

Med hänsyn till den kritik som riktats mot de föreslagna ändrade kvittningsreglerna i lagen om allmänna barnbidrag och lagen om bidragsförskott och den begränsade praktiska betydelse ändringarna skulle få föreslår socialförsäkringsutskottet att ändringarna inte genomförs. Däremot bör ändringarna i 20 kap. 4 § AFL och lagen om kontant arbetsmarknadsstöd kunna vidtas. Utskottet vill i anslutning till dessa ändringar understryka att kvittning bara skall kunna ske i fråga om ersättningar som tillkommer samma person, oavsett vem som uppbär dem, och således inte mot ersättning som tillkommer en annan familjemedlem.

Utskottet föreslår vidare att i det föreslagna nya tredje stycket i 20 kap. 4 § AFL orden "eller en försäkringsdomstol" utgår för att nå enhetlighet mellan bestämmelserna om kvittning i de aktuella lagarna. Enligt utskottet ger formuleringen "försäkringskassas beslut" utrymme för rätt till kvittning även i de fall återbetalningsskyldigheten fastställts vid överprövning av en försäkringskassas beslut.

Socialutskottet har i sitt yttrande väckt frågan om en översyn av

bestämmelserna om kvittning m. m. I anslutning härtill vill utskottet erinra om att föredraganden i annat sammanhang i propositionen framhållit att det är angeläget att frågan om vem som skall vara rättssubjekt för en förmån löses i samband med det förberedelsearbete som måste föregå en allmän socialförsäkring. Mot bakgrund av de tillämpningssvårigheter som redan nu gällande bestämmelser om kvittning inrymmer anser utskottet – i likhet med socialutskottet – att det är angeläget att en mera allmän översyn snarast genomförs om vilka förutsättningar som bör gälla vid avräkning mellan förmåner, inbegripet den allmänna frågan om vem som skall anses som rättssubjekt för de olika formerna av bidrag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med det ovan anförda får motion 1982/83:42 i motsvarande del och motion 1981/82:929 anses tillgodosedda.

Utskottet föreslår att lagändringarna träder i kraft den 1 juli 1983.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *inriktningen av socialpolitiken*
   att riksdagen med bifall till motion 1982/83:42 yrkande 1 och med avslag på förslagen i proposition 1982/83:3 till riktlinjer i motsvararande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om inriktningen av socialpolitiken,
2. beträffande *samordningsarbetet inom det socialpolitiska bidragssystemet*
   att riksdagen med anledning av propositionen i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om riktlinjer för det fortsatta samordningsarbetet,
3. beträffande *en plan för samordning*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1270 yrkande 2,
4. beträffande *socialförsäkringstillägg*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1277,
5. beträffande *samordningstid vid arbetsskada*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1266,
6. beträffande *administration och finansiering av det socialpolitiska bidragssystemet*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:31
7. beträffande *sociala förmåner vid deltidsarbete*
   att riksdagen avslår motionerna 1981/82:294 och 1982/83:353,
8. beträffande *översyn av bestämmelserna om kvittning m. m.*
   att riksdagen med anledning av motion 1981/82:929 och motion 1982/83:42 yrkande 2 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en allmän översyn av förutsättningarna för avräkning av förmåner,

9. att riksdagen med anledning av motion 1982/83:42 yrkande 2 i motsvarande del och motion 1981/82:950 beträffande det i propositionen framlagda förslaget till Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring
dels avslår förslaget om ändrad lydelse av 16 kap. 5 § med den ändring i ingressen som föranleds härav,
dels antar 17 kap. 1 § och 20 kap. 4 § med följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Propositionens förslag	*Utskottets förslag*
17 kap.	
1 §	
Har en ersättning enligt denna lag eller enligt en annan författning betalats ut av en allmän försäkringskassa eller en erkänd arbetslöshetskassa och beviljas senare en annan ersättning retroaktivt för samma tid som den tidigare utbetalade ersättningen, skall den retroaktiva ersättningen minskas. Minskningen skall ske med det belopp som överstiger vad som skulle ha utgetts om beslut om båda ersättningarna hade förelegat samtidigt.	Har en ersättning enligt denna lag eller enligt en annan författning betalats ut av en allmän försäkringskassa eller en erkänd arbetslöshetskassa och beviljas senare en annan ersättning retroaktivt *enligt denna lag* för samma tid som den tidigare utbetalade ersättningen skall den retroaktiva ersättningen minskas. Minskningen skall ske med det belopp som överstiger vad som skulle ha utgetts om beslut om båda ersättningarna hade förelegat samtidigt. *Avräkningen mellan ersättningarna skall därvid ske månadsvis.*

Om en försäkrad i väsentlig mån har fått sin försörjning genom socialbidrag enligt 6 § socialtjänstlagen (1980:620) får socialnämnden från försäkringskassan uppbära retroaktivt beviljad periodisk ersättning enligt denna lag, till den del den motsvarar vad socialnämnden har betalat ut till den försäkrades samt hans makes och minderåriga barns försörjning för den tid som den retroaktiva ersättningen avser.

I fråga om minskning av pension då livränta utgår enligt äldre lagstiftning om yrkesskador gäller 2 §.

20 kap.
4 §

Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet eller på annat sätt förorsakat att ersättning utgått obehörigen eller med för högt belopp, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit ersättning och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad som för mycket utbetalats, om inte i särskilt fall anledning föreligger att helt eller delvis efterge återbetalningsskyldigheten.

Har återbetalningsskyldighet ålagts någon enligt första stycket, får vid senare utbetalning till honom i avräkning på vad som för mycket utgått innehållas ett skäligt belopp. Avdrag på tilläggspension får även göras för obetald egenavgift för tilläggspension, om enligt 11 kap. 6 § första stycket pensionspoäng som svarar mot avgiften tillgodoräknats den försäkrade för det år som avgiften avser oavsett att avgiften inte erlagts.

Propositionens förslag	*Utskottets förslag*
Avdrag på en ersättning enligt denna lag får vidare göras om någon av en allmän försäkringskassa *eller en försäkringsdomstol* har ålagts återbetalningsskyldighet för en ersättning som har utgetts på grund av en annan författning.	Avdrag på en ersättning enligt denna lag får vidare göras om någon av en allmän försäkringskassa har ålagts återbetalningsskyldighet för en ersättning som har utgetts på grund av en annan författning.

dels antar lagförslaget i övrigt, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 juli 1983,

10. att riksdagen beträffande det i propositionen framlagda förslaget till Lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

dels antar 6 kap. 1 och 7 §§ med följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Propositionens förslag	*Utskottets förslag*
6 kap. 1 §	
Är någon som har rätt till livränta enligt 4 eller 5 kap. samtidigt berättigad till folkpension eller tilläggspension i form av förtidspension eller familjepension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring med anledning av den inkomstförlust som har föranlett livräntan, utgår livräntan endast i den mån den överstiger pensionen.	
Utgår delpension till någon som *är berättigad till* livränta enligt 4 kap. *skall livräntan utgå* endast i den mån den överstiger *pensionen om pensionen och livräntan avser samma inkomstförlust.*	*Har delpension utgått* till någon som *tillerkänns* livränta enligt 4 kap. *och avser livräntan samma inkomstförlust som delpensionen, får livränta för förfluten tid utges* endast i den mån den överstiger *den delpension som utgått för samma tid.*

Livränta enligt 5 kap. till änka eller kvinna som avses i 5 kap. 6 § utgår från och med den månad under vilken hon fyller 65 år endast i den mån hon ej har rätt till folkpension i form av ålderspension och tilläggspension i form av änkepension med belopp som motsvarar en livränta som är beräknad på 65 procent av livränteunderlaget enligt 5 kap. 2 §. Bestämmelserna i 4 kap. 4 § tredje stycket har därvid motsvarande tillämpning.

Första stycket gäller även i fråga om pension som enligt utländskt system för social trygghet utgår med anledning av arbetsskadan.

Om den försäkrade till följd av underlåten avgiftsbetalning ej har tillgodoräknats pensionspoäng enligt 11 kap. 6 § lagen om allmän försäkring för år efter det då arbetsskadan har inträffat, skall vid tillämpning av denna paragraf och 4 kap. 4 § hänsyn tas till den tilläggspension som skulle ha utgått om avgift hade erlagts.

Propositionens förslag *Utskottets förslag*

7 §

Bestämmelserna i 10 kap. 4 §, 16 kap. 11 §, *17 kap. 1 §* och 20 kap. 3–7 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om sammanträffande av förmåner, indragning och nedsättning av ersättning i vissa fall, återbetalningsskyldighet, preskription, utmätningsförbud och rätt till skadestånd *tillämpas även* i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen.

Bestämmelserna i 10 kap. 4 §, 16 kap. 11 § och 20 kap. 3–7 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om förmåner som sammanträffar, indragning och nedsättning av ersättning i vissa fall, återbetalningsskyldighet, preskription, utmätningsförbud och rätt till skadestånd *har motsvarande tillämpning* i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen.

Vad som sägs i 17 kap. 1 § lagen om allmän försäkring tillämpas även i fråga om ersättning från arbetsskadeförsäkringen.

dels antar lagförslaget i övrigt, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 juli 1983,

11. att riksdagen med anledning av propositionen och motion 1982/83:42 yrkande 2 i motsvarande del beträffande det i propositionen framlagda förslaget till Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag
dels avslår förslaget till ändrad lydelse av 12 § med den ändring i ingressen som föranleds härav,
dels antar lagförslaget i övrigt, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 juli 1983,

12. att riksdagen med anledning av propositionen i motsvarande del och motion 1982/83:42 yrkande 2 i motsvarande del beträffande det i propositionen framlagda förslaget till Lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott
dels avslår förslaget till ändrad lydelse av 13 § med den ändring i ingressen som föranleds härav,
dels antar 22 § med följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Propositionens förslag *Utskottets förslag*

22 §

Bestämmelserna i 17 kap. 1 § och 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om sammanträffande av förmåner, ändring av beslut samt talan mot allmän försäkringskassas och försäkringsrätts beslut har motsvarande tillämpning i

Bestämmelserna i 17 kap. 1 *första stycket* och 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om sammanträffande av förmåner, ändring av beslut samt talan mot allmän försäkringskassas och försäkringsrätts beslut har motsvarande tillämp-

Propositionens förslag	*Utskottets förslag*
ärende enligt denna lag.	ning i ärende enligt denna lag.

Beslut av allmän försäkringskassa eller försäkringsrätt länder till omedelbar efterrättelse, om ej annorlunda förordnas.

dels antar lagförslaget i övrigt, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 juli 1983,

13. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

dels med den ändringen att 37 § erhåller följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Propositionens förslag	*Utskottets förslag*
37 §	
Beträffande minskning av vissa ersättningar med utgiven dagpenning gäller föreskrifterna i 17 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring och 6 kap. 7 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.	Beträffande minskning av vissa ersättningar med utgiven dagpenning gäller föreskrifterna i 17 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring och 6 kap. 7 § *andra stycket* lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.

dels med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 juli 1983,

14. att riksdagen beträffande det i propositionen framlagda förslaget till Lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

dels antar 38 § med följande såsom Utskottets förslag betecknade lydelse:

Propositionens förslag	*Utskottets förslag*
38 §	
Beträffande minskning av vissa ersättningar med utgiven ersättning enligt denna lag gäller förskrifterna i 17 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring och 6 kap. 7 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.	Beträffande minskning av vissa ersättningar med utgiven ersättning enligt denna lag gäller föreskrifterna i 17 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring och 6 kap. 7 § *andra stycket* lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.

dels antar lagförslaget i övrigt, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 juli 1983,

15. att riksdagen antar följande av *utskottet* framlagt

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 23 § lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring skall ha nedan angivna lydelse:

Nuvarande lydelse	*Utskottets förslag*
	23 §
Bestämmelserna i 16 kap. 12 § och 20 kap. 5, 6 och 8 §§ lagen (1962: 381) om allmän försäkring om utbetalning till annan än den pensionsberättigade, preskription, utmätningsförbud och uppgiftsskyldighet beträffande den som är omyndigförklarad tillämpas även i fråga om delpension.	Bestämmelserna i 16 kap. 12 §, *17 kap. 1 §* och 20 kap. 5, 6 och 8 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om utbetalning till annan än den pensionsberättigade, *sammanträffande av förmåner,* preskription, utmätningsförbud och uppgiftsskyldighet beträffande den som är omyndigförklarad tillämpas även i fråga om delpension.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

Stockholm den 17 mars 1983

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Doris Håvik (s), Gösta Andersson (c), Börje Nilsson (s), Lars-Åke Larsson (s), Gullan Lindblad (m), Elis Andersson (c), Lena Öhrsvik (s), Siri Häggmark (m), Karin Israelsson (c), Karin Nordlander (vpk), Barbro Nilsson i Visby (m), Ingegerd Elm (s) och Inger Hestvik (s).

Reservationer

1. *(momenten 1, 2, 3, 5 och 6)*

Nils Carlshamre, Allan Åkerlind, Gullan Lindblad och Siri Häggmark (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Det är" och på s. 31 slutar med "anses besvarad." bort har följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste riktlinjer för ett samordningsarbete på det socialpolitiska fältet förankras i en klar socialpolitisk målsättning. Men även

mål och principer måste kunna omprövas tid efter annan, då behov och förutsättningar förändras. I detta avseende ter sig socialpolitiska utredningens förslag – och än mer dess direktiv – redan i viktiga delar föråldrade. I än högre grad gäller detta motion 1982/83:42. Propositionen åter röjer – främst i det inledande avsnittet – en viss insikt i vad en ny tid och nya förutsättningar kräver. Uttalandena i propositionen är dock så allmänt hållna och de slutsatser som antyds så vaga att utskottet måste ifrågasätta, om det är meningsfullt att alls lägga fram en proposition, som sägs syfta till ökad samordning av sociala stödsystem men som ger så ringa vägledning både om den tänkta utformningen av de system som skall samordnas och om hur själva samordningen skall gå till.

Nya förutsättningar

Det svenska sociala trygghetssystemet – och här rör vi oss med den del därav som faller inom socialförsäkringsutskottets ansvarsområde – började byggas upp i en tid då flertalet medborgare hade mycket låga inkomster, svag ekonomi och ringa eller ingen motståndskraft mot ekonomiska påfrestningar, även sådana som i dag kan te sig helt marginella. Numera gläds vi – eller borde glädjas – åt en privat levnadsstandard som är bland de allra högsta i världen. Välståndet är också jämnare fördelat än det är eller någonsin varit i något annat land. Däremot är staten fattig, djupt skuldsatt och kämpande med ständigt växande underskott. Flertalet svenskar har i dag långt bättre råd än svenska staten att möta ekonomiska påfrestningar som för bara några decennier sedan skulle ha inneburit hot om ren, brutal fattigdom.

Detta innebär självfallet inte att socialförsäkringarna och därmed besläktade stödsystem skulle ha blivit överflödiga eller umbärliga. Men det betyder att vi på nytt måste fördomsfritt fråga mot vad vi önskar försäkra oss, hur långt skyddet skall sträcka sig och i vad mån det kan vara mer rationellt att vi tar smärre risker själva, inom ett privatekonomiskt utrymme som vidgas om det allmänna kan minska sina anspråk på skatt och avgifter.

Det allra viktigaste trygghetsmomentet i ett trygghetssystem är att systemet står tryggt i sig självt, att vi kan lita på att alla åtagna förpliktelser kan infrias den dag vi behöver ta dem i anspråk, även om den dagen skulle komma att ligga årtionden framåt i tiden. Vi vet att redan nu alltför många inte hyser den tilliten t. ex. till ett pensionssystem som konstruerades under helt andra ekonomiska förutsättningar än dem som råder i dag eller kan förmodas komma att råda i framtiden. Alldeles oavsett om en sådan oro är välgrundad eller ej är det illavarslande att tvivlet alls kan uppstå. I den fortsatta socialpolitiska utvecklingen är därför den allra viktigaste uppgiften att trimma systemen till dimensioner och kostnader som kan uthålligt bäras, även om samhällsekonomi och statsfinanser aldrig mer blir riktigt vad vi räknade med för 20 år sedan.

När motionärerna i motion 1982/83:42 skriver att det fortsatta arbetet med

det socialpolitiska bidragssystemet – utan någon antydan om förändrade behov och förutsättningar – måste bedrivas från de utgångspunkter som varit av grundläggande betydelse för den principiella utformningen av den svenska socialpolitiken, så är detta uttryck för en förstelnad konservatism som – om den får råda – kan äventyra hela välfärdssystemets bestånd.

Därtill kommer att motionärerna bygger stora delar av sitt resonemang på ett par enkla tankefel. De gör t. ex. gällande att ett selektivt bidragssystem har mindre "social förändringskraft" än ett generellt försäkringssystem. Sanningen är naturligtvis den rakt motsatta. Ett system som är selektivt i den meningen att det hjälper dem som behöver hjälp och lämnar alla andra därhän ger en större social förändring än en generell försäkring som sprider hjälpen lika till alla och lämnar klyftorna som de var, bara på en högre nivå.

Vidare tycks motionärerna tro att selektivitet försvårar samordning, men så är det givetvis inte heller. Två selektiva system låter sig lika lätt samordnas med varandra som två helt generella, förutsatt endast att de kriterier enligt vilka selekteringen sker – t. ex. inkomstbegrepp och inkomstgränser – är desamma i båda systemen. Att anpassa sådan kriterier till varandra är, som framhålls både av samordningsutredningen och i propositionen, en huvuduppgift för det kommande socialpolitiska samordningsarbetet.

Koncentration och samordning

Det finns inte mycket att invända mot den inventering av försäkringsbehov på vilken samordningsutredningen grundar sin modell till en fyrdelad allmän socialförsäkring. Möjligen kan ifrågasättas om den normalt lönsamma investering som består i välplanerad utbildning och vidareutbildning verkligen behöver bidragsfinansieras i så stor utsträckning som utredningen räknar med.

Vad man främst saknar i samordningsutredningen är radikala förslag för att komma till rätta med den kostnadsautomatik som ovillkorligen måste brytas om trygghetssystemen verkligen skall bli trygga för framtiden. Detta problem uppmärksammas däremot i propositionen, även om det bara sker i allmänna ordalag och utan konkreta förslag.

Det blir alldeles nödvändigt att koncentrera försäkringsskyddet till de väsentliga behoven och avstå från att plottra med vad som även i en högst vanlig privatekonomi egentligen är bagateller. Det finns inte längre utrymme för den sysselsättning som på senare år varit så omtyckt i riksdagen; att i motionstider flitigt botanisera efter även de minsta luckor i ersättningsreglerna och föreslå kompensation för varje inkomstbortfall, även om det bara gäller en enstaka dagsinkomst.

Den samordning som måste eftersträvas skall inte bara göra försäkringarna effektivare utan också billigare. Snåriga ersättningsregler – föräldraförsäkringen är ett skräckexempel – men säkert också byråkratisk slentrian och

splittring på många handläggande myndigheter har gett oss en övertung administration, där det inte är svårt att finna exempel på försäkringsfall där hanteringskostnaden är större än den utbetalda ersättningen. Här måste mycket vara att vinna genom koncentration och samordning.

Självrisk är nödvändig

I all försäkring är den första risken dyrast. De många små ersättningarna och de första delarna av större ersättningsbelopp kostar just genom sin mångtalighet orimligt mycket i förhållande till den betydelse småbeloppen har för den försäkrade. Nästan alla har i dag, genom erfarenheter av privata försäkringar, lärt sig förstå och acceptera att en väl avvägd självrisk kan göra en försäkring väsentligt billigare och ändå praktiskt taget lika effektiv som en som ger ersättning från första förlorade kronan.

Självrisken är inte mer främmande eller olämplig i en allmän försäkring än i en privat. Men givetvis accepteras den lättare om den försäkrade klart kan se det ofrånkomliga sambandet mellan förmån och kostnad. Därför finns det, enligt utskottets mening, skäl att överväga förslaget i motion 1982/83:31 av Görel Bohlin att återinföra en viss egenavgift i den allmänna försäkringen. Samma motion innehåller även andra uppslag som utskottet finner väl värda att beaktas i det fortsatta utvecklings- och samordningsarbetet.

I moderata motioner till innevarande riksmöte har föreslagits väsentligt ökade självrisker i sjuk- och tandvårdsförsäkringarna. Dessa motioner behandlas av utskottet i annat sammanhang. Här kan framhållas att jämförelsevis hårda punktingrepp, som kan bedömas nödvändiga för att i en akut situation begränsa den offentliga utgiftsökningen, i en samordnad allmän socialförsäkring kan på ett annat sätt integreras i försäkringen i en väl avvägd balans mellan behövligt försäkringsskydd och acceptabel kostnad.

Utskottet finner det inte meningsfullt att, på grundval av propositionens skissartade resonemang, ingå på sakbehandling av de olika delarna i en tänkt allmän socialförsäkring. Utskottet tar därför endast upp några avsnitt som aktualiserats i motionsyrkanden.

Arbetsskadeförsäkringen ett särfall

Den nya lagen om arbetsskadeförsäkring, som gäller från den 1 juli 1977, har föranlett en väsentligt ökad administration av arbetsskadefallen och orimligt långa handläggningstider, vilket skapat problem såväl för försäkringskassorna och försäkringsdomstolarna som för de försäkrade. Det är nödvändigt att snabbt komma till rätta med dessa svårigheter. Utskottet tillstyrker därför, som en provisorisk lösning, förslaget i motion 1982/83:1266 av Margareta Gard och Siri Häggmark om utsträckning av tiden för samordning av arbetsskadeförsäkringen med sjukförsäkringen från nuvarande nittio dagar till ett år.

Arbetsskadeförsäkringen har ett helt annat ursprung och en annan grund än sjukförsäkringen. Den bör närmast ses som en ansvarighetsförsäkring som träder in vid vad som annars skulle vara en skadeståndsskyldighet för arbetsgivaren. I en sådan försäkring är det svårt att motivera ett inslag av självrisk eller en lägre kompensationsnivå än 100 %.

Därmed torde det emellertid också bli svårt att någonsin naturligt inordna arbetsskadeförsäkringen i en allmän socialförsäkring utan bestående särregler och därav följande administrationsproblem. Under samordningsarbetet bör därför, enligt utskottets mening, övervägas att – som förordas i motion 1982/83:31 – låta arbetsskadeförsäkringen utgå ur den allmänna försäkringen och helt bli en angelägenhet för avtal mellan arbetsmarknadens parter och för den enskilde.

Övriga motionsyrkanden

I motion 1982/83:1270 av Eric Hägelmark understryks att sociala och ekonomiska vinster kan göras om försäkringskassornas resurser för en aktivare rehabilitering och uppföljning av sjukfall ökas. Enligt motionären bör en plan utarbetas för att förenkla och samordna samhällets sociala trygghetssystem. Utskottet vill markera sin positiva inställning till en ökad samordning av rehabiliteringsresurserna och föreslår att synpunkterna i motionen ges regeringen till känna för beaktande i det fortsatta arbetet på en allmän socialförsäkring.

I motion 1982/83:1277 av Lars-Erik Lövdén m. fl. aktualiseras det förslag om ett socialförsäkringstillägg som komplement till övriga inkomstförsäkringar som på sin tid lades fram av socialutredningen. En sådan reform skulle vara mycket kostnadskrävande och har, enligt utskottets mening, ingen aktualitet i nuvarande pressade budgetläge. Utskottet avstyrker därför motionen.

dels att utskottet under momenten 1, 2, 3, 5 och 6 bort hemställa

1. beträffande *inriktningen av socialpolitiken*
   att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:3 i motsvarande del och med avslag på motion 1982/83:42 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om inriktningen av socialpolitiken,
2. beträffande *samordningsarbetet inom det socialpolitiska bidragssystemet*
   att riksdagen avslår propositionen i motsvarande del,
3. beträffande *en plan för samordning*
   att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1270 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en ökad samordning av rehabiliteringsresurser,

5. beträffande *samordningstid vid arbetsskada*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1266 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om arbetsskadeförsäkringen,
6. beträffande *administration och finansiering av det socialpolitiska bidragssystemet*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:31 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om egenavgifter.

2. *(moment 1)*

Gösta Andersson, Elis Andersson och Karin Israelsson (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 19 med "Det är" och slutar på s. 20 med "olika samordningsåtgärder." bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det riktigt att det fortsatta successiva förändringsarbetet inom det socialpolitiska bidragssystemet anpassas till de utgångspunkter för besparingsarbetet som riksdagen antagit. De besparingar som de tidigare regeringarna vidtog åren 1980–1982 var enligt utskottets mening helt nödvändiga mot bakgrund av det statsfinansiella läget. De var också fördelningspolitiskt riktiga. Utskottet delar också den i propositionen framförda uppfattningen att det socialpolitiska bidragssystemet bör vara uppbyggt så att det kan anpassas till variationer i den ekonomiska utvecklingen. Om besparingsåtgärder måste vidtas i ekonomiskt kärva tider är det nödvändigt att systemet ger möjligheter att styra bidragen till dem som bäst behöver dem. Utskottet biträder sålunda den inriktning av den fortsatta socialpolitiken som propositionen gett uttryck för varför yrkande 1 i motion 1982/83:42 bör avslås av riksdagen.

Behovet av en bättre samordning för att göra det ekonomiska trygghetssystemet enklare, överskådligare och enhetligare har understrukits såväl av utredningen, remissinstanserna som i propositionen, och utskottet kan instämma häri. En samordning är angelägen för att man bättre skall kunna följa systemets effekter i olika avseenden, t. ex. beträffande hur de ekonomiska resurserna kan utnyttjas på bästa sätt. Det väl utbyggda trygghetssystem som vi har i Sverige ställer särskilt stora krav på enkelhet och överskådlighet. Om en samordning inte sker finns det risk för att systemet inte kan uppfylla de krav som måste ställas, nämligen att stöd skall ges till den som bäst behöver det.

När det gäller de riktlinjer som föreslås i propositionen anförs i motion 1982/83:42 att dessa är allmänt hållna och att konkreta förslag saknas. Detta måste ses mot bakgrunden av att flera viktiga områden inom bidragssystemet f. n. är eller nyligen har varit föremål för utredning. Detta bör inte hindra att man redan nu tar ställning till huvudinriktningen av samordningsarbetet.

Erforderliga ställningstaganden i olika detaljfrågor kan därefter göras i den takt som underlag kommer att föreligga. Det är därvid väsentligt att den helhetssyn på stödbehov och bidragsrätt som den socialpolitiska samordningsutredningen anlagt blir vägledande för pågående och kommande utredningsarbete på skilda bidragsområden. Hur denna helhetssyn konkret skall kunna slå igenom på olika bidragsområden utvecklas närmare nedan i samband med att utskottet behandlar utredningens förslag till principmodell för en allmän socialförsäkring och tar ställning till inriktningen av ett kommande samordningsarbete. I anslutning härtill behandlar utskottet motioner med förslag till olika samordningsåtgärder.

dels att utskottet under moment 1 bort hemställa

1. beträffande *inriktningen av socialpolitiken*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83:3 i motsvarande del och med avslag på motion 1982/83:42 yrkande 1 godkänner den inriktning av socialpolitiken som förordas i propositionen,

Särskilt yttrande

Gösta Andersson, Elis Andersson och Karin Israelsson (alla c) anför:

I betänkande SfU 1981/82:2 föreslog utskottet med anledning av motionsyrkanden i frågan en översyn av arbetsskadeförsäkringen för att söka klargöra om försäkringen kunde ytterligare samordnas eller sammansmälta med sjukförsäkringen. Bland de frågor som kunde väntas bli belysta genom den sålunda förordade översynen ingick frågor om samordningstidens längd och avtalsförsäkringarnas ställning. Med hänsyn till att utskottet förordade en utredning avstyrkte utskottet samtidigt en motion vari yrkats att samordningstiden skulle förlängas till ett år fr. o. m. den 1 januari 1982.

Vi anser fortfarande att det finns skäl göra en översyn av arbetsskadeförsäkringen i vad avser bl. a. samordningstidens längd och avtalsförsäkringarnas ställning och vi kan i stora delar ställa oss bakom vad utskottsmajoriteten anfört i denna fråga. Vi vill dock markera att med hänsyn till den höga kompensation som arbetsskadeförsäkringen sammantaget med arbetsmarknadsförsäkringarna generellt sett ger bör det vara möjligt att finna en lösning som tillgodoser behovet av en förlängd samordningstid med sjukförsäkringen, utan att detta behöver innebära något särskilt märkbart avsteg från de principer som ligger till grund för försäkringsskyddet vid arbetsskada. Härigenom kan man nå en väsentlig administrativ förenkling och samtidigt göra vissa besparingar.

Bilaga 1

Socialutskottets yttrande

1982/83: 2 y

om samordningsfrågor inom det socialpolitiska bidragssystemet

Till socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har berett socialutskottet tillfälle att avge yttrande över *dels* de i proposition 1982/83:3 framlagda förslagen om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag och i lagen (1964:143) om bidragsförskott, *dels* motionerna 1981/82:929 av Görel Bohlin (m) och 1982/83:42 av Sven Aspling m. fl. (s).

Utskottet

I propositionen hemställs att riksdagen skall godkänna de av dåvarande socialministern förordade riktlinjerna för det fortsatta utredningsarbetet med en samordning inom det socialpolitiska bidragssystemet (mom. 1 i hemställan). I *motion 1982/83:42* (s) yrkas avslag på propositionen i denna del (*yrkande 1*). Motionärerna vänder sig bl. a. mot vissa uttalanden i propositionen om att bidragssystemet bör vara differentierat med möjlighet för samhället att styra stödet till dem som bäst behöver det. Socialpolitiken bör enligt motionärerna utvecklas som ett generellt välfärdssystem för hela befolkningen. Motionärerna anför vidare att det i propositionen tas upp en rad viktiga principfrågor, men att i avvaktan på fortsatt utredningsarbete några konkreta förslag inte läggs fram. Enligt motionärerna är det mot denna bakgrund föga meningsfullt att ta ställning till allmänt hållna riktlinjer vars inriktning och utformning kan komma att i väsentlig grad påverkas av det kommande utredningsarbetet.

Socialutskottet konstaterar i likhet med motionärerna att propositionen tar upp en rad väsentliga frågor. Den förda diskussionen leder emellertid inte till några konkreta förslag eller principiella ställningstaganden. Man måste därför med motionärerna ifrågasätta värdet av att riksdagen nu fattar ett allmänt hållet beslut om godkännande av riktlinjer vars exakta innebörd kan ge utrymme för olika tolkningar. Propositionsförslaget bör alltså avslås i denna del. Med hänsyn till det fortsatta utredningsarbetet finns emellertid behov av vissa klarläggande uttalanden från riksdagens sida. Vissa propositionsuttalanden, som särskilt ifrågasatts i motionen, bör sålunda kommenteras.

Utskottet vänder sig i den delen framför allt mot propositionens alltför kategoriska uttalanden om en utveckling av socialförsäkringen mot allt fler

inkomst- och behovsprövade bidrag eller andra selektiva insatser. Som motionärerna framhåller bör inriktningen vara ett generellt välfärdssystem för hela befolkningen. I ett vidare perspektiv är det emellertid svårt att dra någon skarp gräns mellan selektiva och generella socialpolitiska insatser. Enligt socialutskottets mening bör en progressiv socialpolitik utformas så, att den tillsammantaget och i förening med skattepolitiken skapar ökad jämlikhet och därmed större trygghet för de sämst ställda. Detta övergripande mål bör vara vägledande för valet av åtgärder.

Socialutskottet vill också beröra det i motion 1982/83:42 kritiserade propositionsuttalandet angående lösningen av vissa samordningsproblem (prop. s. 62). I propositionen anförs sålunda att orimliga konsekvenser av att en samordningsregel saknas i en speciell situation bör kunna undvikas genom att de tillämpande myndigheterna ser till syftet med olika bidrag och förhindrar samtidig utbetalning av flera bidrag när detta uppenbarligen inte kan ha varit avsett av lagstiftaren. I likhet med motionärerna anser utskottet att det inger starka betänkligheter att de tillämpande myndigheterna på detta sätt uppmanas att göra en skälighetsprövning snarare än en lagprövning. Utskottet vill erinra om att ett sådant uttalande i efterhand inte är förbindande för tillämpningen av redan antagen lagstiftning. Uttalandet är därför ägnat att skapa förvirring hos de tillämpande myndigheterna. Rent allmänt vill utskottet dessutom starkt ifrågasätta lämpligheten av en sådan individuell skälighetsprövning, vilken lätt skulle kunna leda till olikformiga bedömningar och minskad rättssäkerhet. Det bör därför enligt utskottets mening inte överlämnas åt de tillämpande myndigheterna att från fall till fall bedöma om en förmån skall utgå eller inte. Undantag från vad som föreskrivits i olika bidragsförfattningar bör i princip inte få göras annat än då så är särskilt stadgat. I detta avseende behövs ett klarläggande från riksdagens sida.

I *motion 1982/83:42* påtalas vidare vissa oklarheter som enligt motionärerna vidlåder bl. a. de för socialutskottets yttrande remitterade lagförslagen (*yrkande 2*). I *motion 1981/82:929* (m) begärs ökade möjligheter till kvittning mellan olika förmåner inom socialförsäkringen, en fråga som berörs av de föreslagna lagändringarna. Socialutskottet får i denna del anföra följande.

I såväl lagen om allmänna barnbidrag som bidragsförskottslagen föreslås nya regler om kvittning, dvs. om ökade möjligheter att vid utbetalning räkna av vad den enskilde kan vara skyldig att återbetala av tidigare felaktigt erhållna sociala förmåner. De föreslagna reglerna är utformade så att de knyter an till den person till vilken utbetalning skall ske. Detta är givetvis i de flesta fall samma person som den bidraget avser. Så behöver dock inte alltid vara fallet. Socialutskottet vill vidare erinra om att enligt allmänna juridiska principer kvittning mellan ömsesidiga skulder förutsätter att det är samma rättssubjekt i båda skuldförhållandena. Avräkning mot en befintlig skuld torde således – om inte annat uttryckligen stadgats – bara kunna ske om det är

samma person som både har en skuld och som senare får rätt till en betalning. Enligt socialutskottets mening bör man inte utan vägande skäl införa särskilda undantag från denna huvudregel. Sådana undantag blir juridiskt komplicerade och leder lätt till oförutsedda konsekvenser. Kvittning bör således normalt inte få ske mot t. ex. en skuld som åvilar en annan familjemedlem. Vem som i det konkreta fallet tar emot en utbetalning bör ses som irrelevant.

Den grundsyn som socialutskottet här gett uttryck åt återfinns även i motiveringen till den föreslagna lagtexten (prop. s. 72). Lagtexten som sådan har emellertid fått en betydligt vidare utformning än som möjligen varit avsett. Den oklarhet som detta medför blir särskilt påtaglig när det gäller olika förmåner till barn eller barnfamiljer.

Bidragsförskott är avsett att utgå som ersättning för underhållsbidrag till barn eller som utfyllnad till ett utgående underhållsbidrag. Enligt 1 § i lagen lämnas det "till barnet". På grund av anknytningen till den familjerättsliga underhållsskyldigheten följer förutsättningarna för bidragsförskott i stor utsträckning reglerna för underhållsbidrag.

Enligt utskottets mening bör man därför närmast se barnet som berättigat till ifrågavarande bidrag, på samma sätt som barnet är berättigat till underhållsbidrag. Detta innebär att barnet är att anse som rättssubjekt. Med ett sådant synsätt bör en fordran på bidragsförskott bara kunna kvittas mot en skuld som avser en förmån till samma barn som är berättigat till bidragsförskott, oavsett vilken vuxen som vid den tidpunkten skall uppbära beloppet. Utskottet vill i det sammanhanget peka på att såväl bidragsförskottslagen som lagen om allmänna barnbidrag medger flera möjliga betalningsmottagare för bidraget. Det kan vara endera av föräldrarna, en särskilt förordnad vårdnadshavare, fosterföräldrar m. fl. Det kan även inträffa att betalningsmottagaren ändras genom avtal mellan föräldrarna eller i samband med att barnet flyttar m. m. Att utsträcka rätten till kvittning till andra förmåner än sådana som tillkommer barnet självt kan därför leda till egendomliga konsekvenser. Det föreslagna tillägget till 13 § bidragsförskottslagen öppnar möjlighet att kvitta bidragsförskott mot flera personers skulder och det oavsett om det i det konkreta fallet föreligger någon ekonomisk gemenskap med barnet. En så vidsträckt regel bör inte införas utan ingående analys av de olika situationer som kan uppstå. Av rättssäkerhetsskäl måste dessutom förutsättningarna för att icke betala ut ett i lag föreskrivet bidrag preciseras noga.

Socialutskottet anser således att om regler om kvittning av bidragsförskott skall införas nu, dessa måste utformas så att kvittningsmöjligheten begränsas till fall när fordran och skuld tillkommer samma barn. För detta krävs en genomgripande omarbetning av lagförslaget.

Allmänt barnbidrag är inte på samma sätt som bidragsförskottet knutet till barnet personligen. Det är en form av allmänt ekonomiskt stöd till barnfamiljer. Socialutskottet anser emellertid övervägande skäl tala för att

man i detta hänseende betraktar barnbidrag på samma sätt som bidragsförskott, dvs. att kvittning bara bör få ske mellan fordringar och skulder som avser samma barn. Även detta lagförslag bör således omarbetas. I sammanhanget kan erinras om att det utredningsförslag, vilket ligger till grund för propositionen, utgått från en enhetlig regel om att rätten till s. k. barnstöd skall tillkomma barnet (prop. s. 49). De tolkningssvårigheter som de framlagda lagförslagen om kvittning och avräkning ger upphov till visar enligt socialutskottets mening att det är angeläget att mera generellt klarlägga vem som skall anses vara rättssubjekt för olika förmåner. Detta bör markeras av riksdagen.

Socialutskottet vill slutligen beröra den i 22 § bidragsförskottslagen föreslagna regeln om avräkning i vissa fall vid utbetalning av retroaktiva belopp. Av specialmotiveringen härtill synes framgå att man med den föreslagna regeln närmast åsyftat vissa troligtvis sällsynta fall av tidigare barnpension. Mot detta har utskottet i och för sig ingen invändning. Hänvisningen till 17 kap. 1 § lagen om allmän försäkring täcker emellertid även andra fall, bl. a. sådana där socialbidrag tidigare utgått. Även detta synes kunna orsaka tillämpningssvårigheter. Socialbidrag torde t. ex. i de flesta fall inte direkt avse barnet utan familjen. Ett särskilt problem i det sammanhanget är om familjens sammansättning hunnit ändras, t. ex. vid en separation. Enligt socialutskottets uppfattning bör även avräkningsregeln i 22 § bidragsförskottslagen begränsas till fall där det för samma barn tidigare utgått en annan social förmån, belöpande på samma tid som retroaktivutbetalningen. Man kan dock ifrågasätta om en så begränsad regel fyller något större praktiskt behov. Socialutskottet vill vidare peka på att den föreslagna 17 kap. 1 § i lagen om allmän försäkring, vartill regeln i bidragsförskottslagen hänvisar, är oklar i fråga om på vilken tid resp. belopp skall belöpa för att avräkning skall få ske. Enligt specialmotiveringen skall avräkning kunna ske med hela retroaktivbeloppet även om det tidigare beloppet bara utgått under en del av retroaktivtiden. Detta följer inte utan vidare av lagtexten och torde även kunna diskuteras från materiella utgångspunkter.

Sammanfattningsvis anser socialutskottet att de remitterade lagförslagen under alla omständigheter måste ses över från juridisk och lagteknisk synpunkt. Det får ankomma på socialförsäkringsutskottet att bedöma om erforderlig omarbetning kan göras i samband med dess behandling av propositionen eller om ett nytt lagförslag från regeringen måste begäras. Från de synpunkter socialutskottet har att beakta torde övervägande skäl tala för en mera allmän översyn av vilka förutsättningar som bör gälla för kvittning och annan avräkning på förmåner, inbegripet den allmänna frågan om vem som skall anses som rättssubjekt för de olika formerna av bidrag. Det synes svårt att konstruera generella lösningar för sammanträffande av förmåner m. m. utan att ta ställning till denna grundläggande fråga. En sådan översyn skulle tillgodose såväl motion 1981/82:929 (m) som motion 1982/83:42 yrkande 2 (s).

Stockholm den 18 november 1982

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Ingvar Eriksson (m), Inga Lantz (vpk), Göran Ericsson (m), Gunnar Ström (s), Bengt Lindqvist (s) och Karin Israelsson (c).

Avvikande mening

beträffande *riktlinjer för det fortsatta utredningsarbetet* av Ingemar Eliasson (fp), Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Ingvar Eriksson (m), Göran Ericsson (m) och Karin Israelsson (c), som anser att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 1 med "Socialutskottet konstaterar" och slutar på s. 2 med "valet av åtgärder" bort ha följande lydelse:

Enighet råder om att det är angeläget att fortsätta arbetet med att samordna och förenkla det komplicerade socialförsäkringssystemet. De allmänt hållna riktlinjer som angivits i propositionen bör kunna ligga till grund för detta utredningsarbete. Utskottet tillstyrker därför propositionen såvitt nu är i fråga och avstyrker motion 1982/83:42 yrkande 1.

Bilaga 2

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 1982/83:3 y

om samordningsfrågor inom det socialpolitiska bidragssystemet

Till socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över

dels de till proposition 1982/83:3 fogade förslagen till lagar om ändringar i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd samt den med anledning av propositionen väckta motionen 1982/83:42 av Sven Aspling m. fl. (s),

dels den under allmänna motionstiden 1982 väckta motionen 1981/82:294 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt avser förmåner vid arbetslöshet.

Lagändringsförslagen

Enligt 17 kap. 4 § lagen om allmän försäkring skall avdrag göras på pensionsbelopp bl. a. när den pensionsberättigade har uppburit ersättning från arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd för samma tid som pensionsbeloppet avser. I 37 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och 38 § lagen om kontant arbetsmarknadsstöd hänvisas därför till att pension i vissa fall skall minskas med dessa arbetslöshetsersättningar enligt föreskrifterna i det nämnda lagrummet i lagen om allmän försäkring.

Med propositionens förslag flyttas de nuvarande avräkningsbestämmelserna i 17 kap. 4 § lagen om allmän försäkring till 17 kap. 1 §. Med anledning härav föreslås vissa följdändringar i de båda aktuella paragraferna i lagarna om arbetslöshetsförsäkring och om kontant arbetsmarknadsstöd.

Det är emellertid inte bara fråga om en teknisk omredigering av 17 kap. lagen om allmän försäkring. Gällande regler i detta kapitel om avräkning på sådana ersättningar som betalas ut retroaktivt föreslås bli ersatta av en allmän och mer heltäckande avräkningsregel i den nya 1 §. I propositionen sägs att de nuvarande reglerna är mycket detaljerade och svåröverskådliga. Den nya regeln anses kunna leda till en väsentlig förenkling.

I och för sig kan det inte resas någon invändning mot att man inför en regel som skall hindra att en person på icke åsyftat sätt får dubbla ersättningar till följd av att den ena ersättningen betalas ut retroaktivt. Det sätt varpå den nya regeln utformats och de motivuttalanden som görs i propositionen kritiseras emellertid i motion 42 av Sven Aspling m. fl. (s).

Den nya regeln avses som nämnts vara "heltäckande". I propositionen

anges vissa situationer där avräkningar bör göras. Exemplifieringen är dock inte fullständig och detta är inte ens avsett. I stället överlåts åt myndigheterna att se till syftet med olika bidrag och med ledning av en prövning av det slaget avgöra om bidragen skall utgå samtidigt. Som framhålls i motionen får man därmed en samordning av bidrag som mer grundas på skälighetsprövning än lagprövning. Detta är inte invändningsfritt från rättssäkerhetssynpunkt.

Liksom motionärerna anser arbetsmarknadsutskottet att det är angeläget att de påtalade oklarheterna undanröjs innan riksdagen tar slutlig ställning till lagförslagen. Utskottets slutsats blir därmed att propositionens förslag till följdändringar i 37 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och 38 § lagen om kontant arbetsmarknadsstöd kan godtas endast under förutsättning att socialförsäkringsutskottet finner det möjligt att göra den i motionen begärda omarbetningen av bl. a. den nya avräkningsregeln i 17 kap. 1 § lagen om allmän försäkring.

Det bör tilläggas att propositionens förslag också innebär att 37 och 38 §§ i de ovan nämnda lagarna tillförs hänvisningar till 6 kap. 7 § lagen om arbetsskadeförsäkring. Dessa hänvisningar synes sakna någon funktion.

Propositionens övriga förslag avser bl. a. vidgade möjligheter att kvitta ett bidrag mot ett annat. I 36 § lagen om kontant arbetsmarknadsstöd finns en kvittningsregel. Den innebär att om någon ålagts att betala tillbaka belopp som felaktigt utgått på grund av stödmottagarens vållande så kan vid en senare utbetalning av stödet ett skäligt belopp innehållas i avräkning på vad som tidigare har betalats ut för mycket. Det föreslås nu i propositionen att denna kvittningsregel byggs ut med en generell regel som gör det möjligt att kvitta kontant arbetsmarknadsstöd mot ersättningar enligt andra författningar i de fall de allmänna försäkringskassorna ålagt stödmottagarna att betala tillbaka vad de uppburit för mycket av det senare slaget av ersättningar. I propositionen illustreras det sagda med att det skall bli möjligt att göra avräkning på kontant arbetsmarknadsstöd om någon är återbetalningsskyldig för t. ex. sjukpenning. Det kan tilläggas att det inte är aktuellt att införa motsvarande kvittningsmöjligheter i arbetslöshetsförsäkringen.

Den nya kvittningsregeln motsvaras av ett föreslaget nytt tillägg till 20 kap. 4 § lagen om allmän försäkring. Med hänsyn till detta samband anser arbetsmarknadsutskottet att det aktuella tillägget till 36 § lagen om kontant arbetsmarknadsstöd blir beroende av om socialförsäkringsutskottet, eventuellt med ändring, finner sig kunna godta tillägget till 20 kap. 4 § lagen om allmän försäkring.

Motion 294

I motionen begärs ett uttalande av riksdagen av innebörd att sociala förmåner skall utgå oavsett arbetstidens längd och att regeringen i enlighet därmed skall lägga fram förslag om ändring i tillämpliga lagar. Motionärerna anför som motivering att kvinnor som inte kan få mer arbete än några få

timmar i veckan drabbas dubbelt. Dels kan de alltså inte få mer arbete, dels får de inte del av de sociala förmåner som tillkommer andra arbetstagare.

Den lagstiftning som genom motionskravet aktualiseras inom arbetsmarknadsutskottets beredningsområde är lagen om arbetslöshetsförsäkring och lagen om kontant arbetsmarknadsstöd. Båda lagarna förutsätter en minsta arbetstid av tre timmar per arbetsdag och i genomsnitt 17 timmar i veckan. Bakom detta ligger tanken att ersättningsrätten bör grundas på en någorlunda fast anknytning till arbetsmarknaden.

Utredningen om en allmän arbetslöshetsförsäkring (ALF-utredningen) förordade i sitt förslag till nytt försäkringssystem (SOU 1978:45) att man bibehåller kravet på en minsta veckoarbetstid, låt vara sänkt till 15 timmar. Utredningen pekade därvid bl. a. på att man inte kan undgå att ta hänsyn till vad som gäller inom de s. k. avtalsförsäkringarna om t. ex. avgångsbidrag. För dessa gäller en minsta arbetstid, vanligen 16 timmar.

Motionskravet innebär en långtgående förändring i de principer som ligger till grund för ersättningarna vid arbetslöshet. Med hänsyn härtill och till vad ovan anförts är utskottet inte berett att på grundval av motionen tillstyrka en förändring av det slaget.

Stockholm den 8 februari 1983

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Alf Wennerfors (m), Erik Johansson (s), Karin Andersson (c), Lars Ulander (s), Anders Högmark (m), Arne Fransson (c), Lahja Exner (s), Elver Jonsson (fp), Lars-Ove Hagberg (vpk), Gustav Persson (s), Ingrid Hemmingsson (m), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s) och Barbro Nilsson i Visby (m).

Avvikande mening

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser att den del av yttrandet om motion 294 som börjar "Motionskravet innebär" och slutar "det slaget" bort ha följande lydelse:

De nuvarande villkoren för ersättningar vid arbetslöshet fastställdes i början av 1970-talet. Under tiden därefter har deltidsarbetet vuxit kraftigt i omfattning. Det kan diskuteras om denna utveckling varit till fördel. Rent faktiskt innebär den att många arbetstagare – i regel kvinnor – tvingas acceptera endast ett begränsat antal arbetstimmar per vecka. Så länge man har den situation som råder får man ta konsekvensen härav när det gäller de

förmåner som är kopplade till en anställning och låta dessa utgå oavsett arbetstidens längd. Om statsmakterna tar initiativ till förändringar i den riktningen när det gäller de i lag fastställda förmånerna bör detta rimligen leda till en motsvarande omprövning av villkoren för de försäkringar och förmåner som gäller enligt avtal.

Det ovan anförda innebär att utskottet för sin del biträder motion 294 i den remitterade delen beträffande villkoren för arbetslöshetsersättningar.